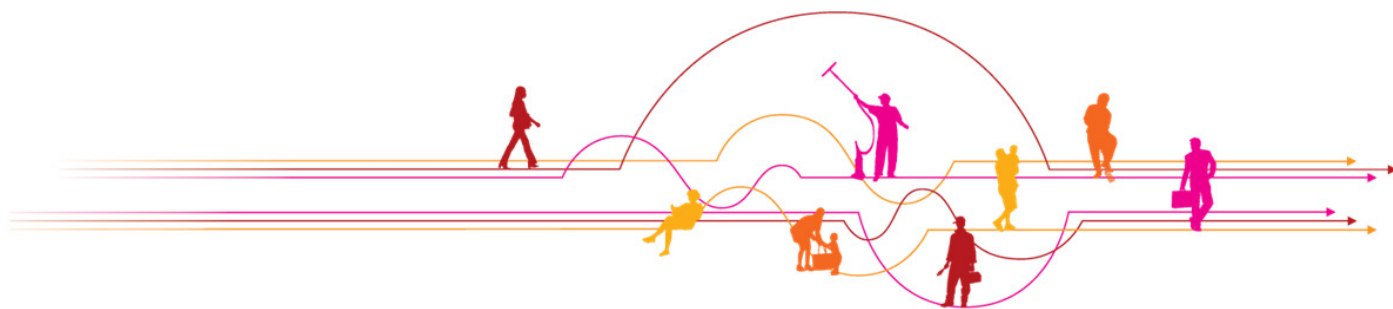

Recente evolutie van de verdeling naar gezinscategorie van werklozen

Inhoudstafel

1	INLEIDING	3
1.1	Werkloosheid en gezinssituatie.....	3
1.2	De vergoedingsregeling van werklozen.....	4
1.3	De controle op de gezinstoestand	6
1.4	Methodologische bemerkingen.....	7
2	SITUATIESCHETS.....	8
2.1	Evolutie van de Belgische bevolking volgens huishoudtype.....	8
2.2	Evolutie van de gezinscategorie in andere uitkeringsstelsels.....	8
2.2.1	Gezinscategorie bij tijdelijke werkloosheid.....	8
2.2.2	Gezinscategorie bij invaliditeit.....	9
2.3	Profiel van de werklozen volgens gezinscategorie.....	10
3	EVOLUTIE VAN DE GEZINSCATEGORIE BIJ DE WERKZOEKENDE UITKERINGSGERECHTIGDE VOLLEDIG WERKLOZEN .	12
3.1	Algemene evolutie van de gezinscategorie	12
3.1.1	Evolutie van de totale populatie.....	12
3.1.2	Evolutie van de instroom en de uitstroom	13
3.2	Evolutie van de gezinscategorie binnen een aantal subgroepen.....	17
3.2.1	Focus op de toelaatbaarheidsbasis.....	17
3.2.2	Focus op het geslacht.....	18
3.2.3	Focus op de leeftijd	19
3.2.4	Focus op de werkloosheidsduur	20
3.2.5	Focus op de woonplaats	22
3.2.5.1	Volgens gewest.....	22
3.2.5.2	Volgens provincie.....	23
3.2.5.3	Volgens werkloosheidsbureau.....	25
3.3	Evolutie van de gezinscategorie bij constant profiel.....	28
4	CONCLUSIE	30

1

Inleiding

1.1

Werkloosheid en gezinssituatie

De gezinsmodulering is één van de hoekstenen van het Belgische systeem van werkloosheidsverzekering. In tegenstelling tot in vele andere landen wordt in België de hoogte van de uitkering in sterke mate bepaald door de gezinssituatie van de werkloze. Werkloosheidsuitkeringen van gezinshoofden zijn op die manier na het eerste jaar werkloosheid over het algemeen hoger dan uitkeringen van alleenwonenden, die op hun beurt hoger liggen dan de uitkeringen voor samenwonenden.¹

Bij het bepalen van de hoogte van de werkloosheidsuitkering wordt dus niet alleen uitgegaan van het gederfde loon en het beroepsverleden, maar ook van de financiële behoefte van het gezin in tijden van werkloosheid. Op die manier heeft de wetgever geprobeerd om de sociale bescherming die een werkloosheidsuitkering biedt, te vergroten. Het gevolg is dat het verzekeringskarakter van ons systeem, vooral na het eerste jaar werkloosheid, beperkter is dan in heel wat andere landen. De ingebouwde solidariteit daarentegen is groter.

Die vaststelling dient echter genuanceerd te worden. In andere landen heeft de gezinssituatie weinig of geen invloed op het bedrag van de werkloosheidsuitkering. Maar na het einde van het recht op die uitkeringen, dat zich meestal voordoet na 1 à 2 jaar werkloosheid, speelt de gezinssituatie in feite een grotere rol in de stelsels van werkloosheidsbijstand of sociale bijstand die erop volgen. In die systemen heeft de gezinssituatie niet enkel een invloed op het bedrag van de uitkering, maar ook op het recht op uitkeringen, aangezien deze toegekend worden na een gezinsinkomenonderzoek.

De gezinssituatie speelt echter niet enkel een rol bij het bepalen van de hoogte van het uitkeringsbedrag. Ook in een aantal andere aspecten van werkloosheid is het een bepalende factor.

Zo worden de uitstroomkansen en onrechtstreeks dus de werkloosheidsduur in sterke mate beïnvloed door de gezinssituatie. Uit een aantal studies blijkt dat het hebben van een gezin de mobiliteit van werklozen en dus de kans op het vinden van werk verkleint. Andere studies brengen aan dat het hebben van kinderen ervoor zorgt dat de noodzaak om opnieuw aan het werk te gaan, groter wordt. De algemene consensus is echter dat het ten laste hebben van één of meerdere personen een eerder negatieve impact heeft op de uitstroomkansen van werklozen. Dit weerspiegelt zich ook in het profiel van werklozen: het aandeel langdurig werklozen is heel wat groter bij gezinshoofden en alleenwonenden dan bij samenwonenden. Dit komt overigens verder in deze studie nog aan bod.

Ook het financiële risico (op armoede) in geval van werkloosheid gaat, ondanks de gezinsmodulering van het uitkeringsbedrag, hand in hand met de gezinssituatie. Zo verkleint het hebben van een (werkende) partner het financiële risico in geval van werkloosheid in de meeste gevallen. Voor werklozen die aan het hoofd staan van een éénoudergezin daarentegen is het financiële risico dan weer groot, omdat hun inkomen vaak zelfs de armoedegrens niet overschrijdt.

Werkloosheid en gezinssituatie zijn dus duidelijk met elkaar gelieerd. Het is dan ook nuttig om dieper in te gaan op de evolutie van de gezinscategorie² van werklozen in het recente verleden. In de periodieke publicaties van de RVA, zoals het jaarverslag en de trimestriële indicatoren, komt dit thema uiteraard steeds aan bod. De scope van die publicaties is echter te uitgebreid om een diepgaande analyse toe te laten. Deze studie komt tegemoet aan dit gemis.

Het doel van deze studie is de evoluties die zich in de gezinscategorie van werklozen hebben voorgedaan, in kaart te brengen en dieper in te gaan op mogelijke oorzaken en gevolgen. Daartoe wordt de evolutie van

¹ Vanaf 1 januari 2009 werden de vergoedingspercentages van samenwonende werklozen in de 1ste vergoedingsperiode opgetrokken tot 60% (en vanaf november 2012 tot 65% in de eerste drie vergoede maanden). Daardoor is het onderscheid naar gezinscategorie in het eerste werkloosheidsjaar weggefallen (zie 1.2), behalve voor wat betreft de minimumbedragen.

² In de werkloosheidsreglementering wordt in het kader van de vergoedingsregeling de term “gezinscategorie” gehanteerd in plaats van “gezinssituatie”. Wanneer in deze studie de term “gezinscategorie” gebruikt wordt gaat het dus steeds om de RVA-gezinscategorie in de zin van de werkloosheidsreglementering. De term “gezinssituatie” doelt op de werkelijke gezinstoestand, ongeacht de gezinscategorie waarop deze gezinstoestand recht geeft.

het aantal werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen volgens gezinscategorie bekeken in de periode 2000-2014 vanuit een dynamisch perspectief, aan de hand instroom- en uitstroomgegevens. Ook wordt bekeken in welke mate het wijzigende profiel van werklozen de gezinscategorie beïnvloedt. De waargenomen tendensen worden ook afgezet tegenover de evoluties die zich voordoen in de totale bevolking, in andere stelsels van de werkloosheid (met name de tijdelijke werkloosheid) en in andere takken van de sociale zekerheid (met name de ziekteverzekering).

1.2

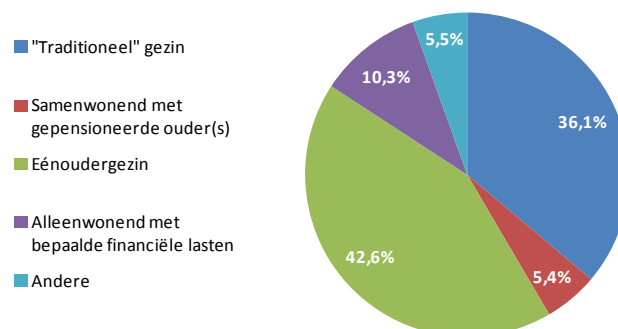
De vergoedingsregeling van werklozen

De werkloosheidsreglementering voorziet 3 gezinscategorieën, die variëren naargelang men al dan niet samenwoont en/of een gezinslast draagt. In de reglementering heeft men het over categorieën A, N en B, die overeenkomen met respectievelijk de gezinshoofden, de alleenwonenden en de samenwonenden.

Om te weten tot welke gezinscategorie een werkloze behoort wordt eerst nagegaan of er sprake is van een gezinslast.³ Indien dat het geval is wordt de werkloze beschouwd als gezinshoofd (categorie A). Is dat niet het geval en woont de werkloze alleen, dan wordt hij vergoed als alleenwonende (categorie N). De werklozen die niet behoren tot de categorie A, noch tot de categorie N, krijgen de categorie B toegewezen en worden dus beschouwd als samenwonende.⁴

In dat verband is het nuttig te weten dat de gezinshoofden geen homogene groep vormen omdat uiteenlopende gezinssituaties leiden tot deze uitkeringscategorie (zie voetnoot 3). Zo staat meer dan 4 op de 10 gezinshoofden aan het hoofd van een éénoudergezin. Daarmee is die groep belangrijker dan het traditionele gezin, waarbij de uitkeringsgerechtigde de enige kostwinner is. Anderzijds zijn ongeveer 10% in feite alleenwonenden, die weliswaar werkloosheidsuitkeringen als gezinshoofd ontvangen omdat ze bepaalde financiële lasten dragen, zoals bijvoorbeeld alimentatiegelden.

Grafiek 1 Indeling volgens de verschillende gezinssituaties binnen de categorie A in 2014

De vergoedingsregeling van volledig werklozen heeft in de afgelopen jaren een aantal grondige wijzigingen ondergaan, waardoor de gezinsmodulering in het Belgische systeem van werkloosheidsverzekering minder sterk is geworden.

³ Wordt beschouwd als gezinslast:

- het samenwonen met een echtgeno(o)t(e) of partner die niet beschikt over beroeps- of vervangingsinkomsten, (behoudens inkomsten die bepaalde grensbedragen niet overschrijden);
- het uitsluitend samenwonen met kinderen die het recht op kinderbijslag openen of welbepaalde andere familieleden, die allen niet beschikken over beroeps- of vervangingsinkomsten (behoudens inkomsten die bepaalde grensbedragen niet overschrijden);
- het alleen wonen indien men co-ouderschap uitoefent, effectief onderhoudsgeld betaalt of het voorwerp uitmaakt van een inkomensdelegatie overeenkomstig art. 221 Burgerlijk Wetboek.

Opmerking: de havenarbeider, brandstoffenhandelaar van Antwerpen en Oost-Vlaanderen, erkende zeevisser, vislosser of vissorteerder en de werknemer die een aanvullende vergoeding geniet in toepassing van CAO 46 (na 20 jaar nachtarbeid) wordt, ongeacht de gezinssituatie, gelijkgesteld met een werknemer met gezinslast.

⁴ Bij een zeer klein aantal werklozen wordt geen gezinscategorie bepaald omdat ze niet van belang is voor de betaling van de uitkering (bijvoorbeeld bij werklozen die hun recht op uitkering invoeren uit een ander EU-land). Deze werklozen worden in deze studie buiten beschouwing gelaten.

In het eerste werkloosheidsjaar is het uitkeringspercentage sinds 1 januari 2009 gelijk voor alle gezinscategorieën.

Vanaf het tweede werkloosheidsjaar liggen de uitkeringspercentages bij alleenwonenden en nog meer bij samenwonenden weliswaar lager dan bij gezinshoofden, maar door een aantal opeenvolgende stijgingen van de uitkeringspercentages bij de eerste twee gezinscategorieën is het verschil met de gezinshoofden in de tweede periode kleiner geworden.

De versterkte degressiviteit van de werkloosheidsuitkering vanaf 1 november 2012 heeft bovendien ook in een latere fase van de werkloosheid voor convergentie tussen de drie gezinscategorieën gezorgd: de uitkering van gezinshoofden en alleenwonenden kan sindsdien immers eveneens dalen tot een forfaitair bedrag (dat weliswaar hoger ligt dan bij de samenwonenden). Voorheen was dit enkel het geval voor samenwonenden.

Vergoedingsregeling vóór 1 januari 2009:

Gezinshoofden en alleenwonenden

12 mnd.			
<u>60%</u>	Onbepaalde duur	<u>Gezinshoofden:</u>	<u>60%</u>
		<u>Alleenwonenden:</u>	<u>43% (1/4/99) - 44% (1/4/00)</u> <u>45% (1/4/01) - 50% (1/1/02)</u> <u>53% (1/1/08)</u>

Samenwonenden

12 mnd.			
<u>55% (1/10/86)</u> <u>58% (1/01/08)</u>	Max. 60 maanden*		
	<u>35 % (1/10/86)</u> <u>40 % (1/01/02)</u>	Onbepaalde duur	
		<u>Forfait</u>	

Vergoedingsregeling vanaf 1 januari 2009:

Gezinshoofden en alleenwonenden

6 mnd.	6 mnd.		
Lg. C	Loongr. B	Onbepaalde duur	<u>Gezinshoofden: 60%</u>
<u>60%</u>	<u>60%</u>	Loongr. A	<u>Alleenwonenden: 55%</u>

Samenwonenden

6 mnd.	6 mnd.		
Lg. C	Loongr. B	Max. 60 maanden*	
<u>60%</u>	<u>60%</u>	Loongr. A	<u>40 %</u>
		Onbepaalde duur	
		<u>Forfait</u>	

Vergoedingsregeling vanaf 1 november 2012:

Alle gezinscategorieën

Legende: 1ste vergoedingsperiode 2de vergoedingsperiode 3de vergoedingsperiode

* Samenwonenden met minstens 20 jaar beroepsverleden bleven in de regelingen vóór 1 november 2012 ook na 60 maanden in de 2de vergoedingsperiode. In de vergoedingsregeling vanaf 1 november 2012 kan de uitkering gefixeerd worden in de 2de vergoedingsperiode bij een beroepsverleden van minstens 20 tot 25 jaar (afhankelijk van de begindatum van de fase 2A), wanneer de leeftijd van 55 jaar bereikt wordt of in geval van een blijvende arbeidsongeschiktheid van minstens 33%, ongeacht de gezinscategorie waarin men zich bevindt.

1.3

De controle op de gezinstoestand

De controle op de gezinstoestand van werklozen gebeurt door de RVA op twee manieren.

Via de a priori controle wordt preventief, dus bij het toekennen van het recht op werkloosheidsuitkeringen, nagegaan of de aangegeven gezinstoestand overeenstemt met de werkelijkheid. Hiervoor wordt vooral gebruik gemaakt van externe databanken zoals het Rijksregister.

Bij een a posteriori controle worden de inlichtingen die zijn bekomen via het kruisen van die databanken grondiger geverifieerd. Indien het verschil tussen de aangegeven gezinstoestand en de gegevens uit de databanken na verificatie wordt bevestigd, worden de betrokkenen uitgenodigd om hierover uitleg te geven. In geval van inbreuk, worden de onrechtmatig ontvangen uitkeringen teruggevorderd en wordt in principe een sanctie opgelegd voor de toekomst onder de vorm van een tijdelijke schorsing van het recht op uitkeringen gedurende 1 tot 13 weken. In geval van recidive of van frauduleuze handelingen, worden de sancties strenger en kan het dossier overgemaakt worden aan de arbeidsauditeur voor strafrechtelijke vervolging.

De RVA heeft van de optimalisering van het gebruik van interne en externe databanken voor de opsporing van fraude één van haar prioriteiten gemaakt. Meer specifiek in het kader van de strijd tegen domiciliefraude speelt het project "Regis werkloosheid" een belangrijke rol. Dit project ging in 2012 van start en beoogt een optimaal gebruik van de gegevensbanken voor de controle van de gezinssituatie, de adresgegevens en de nationaliteit van werklozen. Er wordt systematisch gebruik gemaakt van de gegevens van de RSZ, aangevuld met gegevens uit het Pensioenkadaster en het "Algemeen Repertorium van Zelfstandige Arbeiders" (ARZA) voor gezinsleden waarvan de situatie een invloed heeft op het bedrag van de uitkering.

Sinds 1 april 2014 zijn ook de uitbetalingsinstellingen verplicht om zelf na te gaan of de gegevens die de sociaal verzekerde aangeeft, overeenstemmen met de gegevens in het Rijksregister en dat telkens wanneer hij een eerste aanvraag of een wijziging van zijn dossier indient. Sinds juli 2014 controleren de uitbetalingsinstellingen eveneens de boodschappen met gewijzigde gegevens die het Rijksregister meedeelt en die slaan op de nationaliteit of de wijziging van het adres van de werkloze. In oktober 2014 zijn daar ook nog de controles van de wijzigingen in de gezinssamenstelling bijgekomen. De uitbetalingsinstellingen dienen die wijzigingen vervolgens in bij de RVA met het oog op een correcte betaling.

Mede als gevolg van deze toegenomen inspanningen is het aantal onderzoeken naar de gezinstoestand gevoelig gestegen: in 2014 werden 32 536 onderzoeken gevoerd (32,5% niet-conforme dossiers) en in 2013 32 374 (25,9% niet-conforme dossiers), tegenover 18 603 in 2012 (23,8% niet-conforme dossiers).

Sinds 2013 wordt via de techniek van datamining en -matching de selectie van de te onderzoeken dossiers ook verbeterd. Deze maatregelen hebben ertoe bijgedragen dat de controles op de domicilieadressen en de gezinssamenstellingen meer en meer gericht gebeuren, getuige daarvan ook het toegenomen aandeel niet-conforme dossiers.

1.4

Methodologische bemerkingen

Doorheen deze studie wordt de gezinscategorie van de werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (in het kader van deze studie UVW-WZ of kortweg werklozen genoemd) in detail bestudeerd. Deze populatie vormt de kern van de maandelijkse persmededeling van de RVA, en is bijgevolg de belangrijkste indicator van de evolutie van de vergoede werkloosheid in België.

Sinds juli 2014 werd de definitie van de UVW-WZ uitgebreid. Deze populatie bestaat sindsdien uit 4 groepen: de werklozen toegelaten op basis van voltijdse arbeidsprestaties, op basis van studies, op basis van vrijwillig deeltijdse arbeidsprestaties en de werkzoekenden uit het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage (voorheen brugpensioen). Voor juli 2014 waren enkel de eerste 2 groepen opgenomen in de definitie. Deze studie past deze nieuwe definitie zowel toe voor het heden als het verleden.

De gezinscategorie van werklozen wordt ook behandeld in een aantal andere publicaties van de RVA, zoals het jaarverslag of de trimestriële indicatoren van de arbeidsmarkt. Belangrijk om te weten is dat, omwille van praktische redenen, het aantal UVW-WZ in het kader van deze studie op een andere manier gemeten wordt dan in die publicaties. Waar in de meeste publicaties gebruik gemaakt wordt van betalingsgegevens op maandbasis, maakt deze studie gebruik van trimestergegevens, meerbepaald het aantal verschillende personen dat binnen een bepaald trimester één of meerdere uitkeringen als UVW-WZ heeft ontvangen. Daardoor verschillen de absolute aantallen in deze studie van deze in onze andere publicaties. De waargenomen tendensen wijzigen hierdoor echter niet.

Doorheen deze studie hebben we het ook een aantal keer over de instroom en de uitstroom. In dat geval worden steeds de volgende definities gehanteerd. In een bepaald trimester T worden de werklozen die geen enkele betaling ontvangen hebben in het trimester T-1 beschouwd als instromers. Werklozen die geen enkele betaling ontvangen hebben in het trimester T+1 worden beschouwd als uitstromers.

2 Situatieschets

Omdat de gezinstoestand van werklozen niet los gezien kan worden van bepaalde demografische en maatschappelijke evoluties geeft dit deel een summier overzicht van een aantal cijfers op het vlak van gezinssamenstelling. Aan de hand van de indeling van de totale bevolking volgens huishoudtype en de gezinscategorie van twee andere categorieën van sociaal verzekerden (tijdelijk werklozen en invaliden) bekijken we of er een algemene tendens kan worden waargenomen.

2.1 Evolutie van de Belgische bevolking volgens huishoudtype

Tabel 1 Aantal private huishoudens volgens huishoudtype in België op 1 januari⁵

Huishoudtype	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2004-2014
Koppels (gehuwd en ongehuwd) zonder kind	25,6%	25,6%	25,6%	25,6%	25,7%	25,7%	25,6%	25,6%	25,6%	25,5%	25,4%	-0,2 ppt
Koppels (gehuwd en ongehuwd) met kind(eren)	30,9%	30,5%	30,1%	29,9%	29,6%	29,4%	29,3%	29,3%	29,1%	29,1%	29,0%	-1,9 ppt
Eénpersoonshuishoudens	32,7%	32,9%	33,1%	33,3%	33,5%	33,7%	33,9%	33,8%	34,0%	34,0%	34,0%	+1,3 ppt
Eénoudergezinnen	9,4%	9,5%	9,6%	9,7%	9,6%	9,7%	9,7%	9,7%	9,7%	9,8%	9,8%	+0,5 ppt
Andere private huishoudenstypes	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,6%	1,5%	1,5%	1,6%	1,6%	1,7%	1,7%	+0,2 ppt

Tabel 1 geeft aan dat de afgelopen 10 jaar vooral het aandeel van de éénpersoonshuishoudens is toegenomen, ten nadele van het aandeel van de gehuwde en ongehuwde koppels (vooral met kinderen). In 2014 bestaat 34,0% van alle private huishoudens uit slechts één persoon. In 2004 was dit slechts 32,7%. Vanaf 2010 stellen we echter een stabilisering vast. De éénoudergezinnen hebben eveneens een stijging laten noteren: van 9,4% in 2004 tot 9,8% in 2014.

2.2 Evolutie van de gezinscategorie in andere uitkeringsstelsels

Niet enkel in de volledige werkloosheid varieert de uitkering volgens de gezinstoestand van de sociaal verzekerde; voor heel wat andere sociale uitkeringen is dit eveneens het geval. Zo kent de tijdelijke werkloosheid dezelfde gezinscategorieën als de volledige werkloosheid⁶ en wordt de gezinscategorie van invaliden volgens gelijkaardige criteria bepaald.

2.2.1 Gezinscategorie bij tijdelijke werkloosheid

Tabel 2 Verdeling volgens gezinscategorie van de personen in tijdelijke werkloosheid (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Gezinscategorie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2004-2014
Gezinshoofd	16,4%	16,1%	17,0%	16,0%	15,5%	15,5%	15,4%	15,2%	14,9%	14,4%	14,2%	-2,3 ppt
Alleenwonend	10,6%	10,9%	11,4%	11,8%	12,0%	12,4%	12,6%	12,6%	12,5%	12,4%	12,2%	+1,6 ppt
Samenwonend	73,0%	72,9%	71,6%	72,3%	72,6%	72,0%	72,1%	72,2%	72,6%	73,2%	73,6%	+0,6 ppt

Meer dan 7 op de 10 tijdelijk werklozen zijn samenwonend. Net als in de totale bevolking is echter vooral het aandeel van de alleenwonenden toegenomen tijdens de afgelopen 10 jaar (van 10,6% in 2004 tot 12,6% in 2011 en 12,2% in 2014). Het aandeel gezinshoofden is in dezelfde periode afgenomen van 16,4% naar 14,2%.

Op een kleine minderheid bedienden na, die vergoed worden in het kader van de (crisis)schorsing voor bedienden⁷, zijn tijdelijk werklozen arbeiders, die gedurende een korte periode vergoed worden in dit stelsel

⁵ Bron: Federaal Planbureau, FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

⁶ In de tijdelijke werkloosheid is sinds 1 april 2013 echter hetzelfde vergoedingspercentage van toepassing in elke gezinscategorie, namelijk 70%. Dat percentage werd teruggebracht naar 65% vanaf 1 januari 2015.

⁷ De crisisschorsing voor bedienden werd ingevoerd in juli 2009 als tijdelijke anti-crisismaatregel. Ze werd vanaf 1 januari 2012 omgezet in een definitieve regeling, namelijk de schorsing van de arbeidsovereenkomst voor bedienden wegens werkgebrek. In 2014 werden per maand gemiddeld 3 229 betalingen geteld in dit regime (2,4% van alle betalingen in het kader van tijdelijke werkloosheid).

om de werkgever toe te laten tijdelijke dalingen van het werkvolume het hoofd te bieden, zonder meteen te moeten overgaan tot ontslag. Wanneer we de gezinscategorie van tijdelijk werklozen willen vergelijken met die van volledig werklozen, wordt deze laatste groep dus beter beperkt tot de werklozen van korte duur (<1 jaar), die voorheen een tewerkgesteld waren in het statuut van arbeider.

Tabel 3 Verdeling volgens gezinscategorie van de UVW-WZ met een werkloosheidsduur van minder dan 1 jaar, die voorheen tewerkgesteld waren in het statuut van arbeider (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Gezinscategorie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2004-2014
Gezinshoofd	22,9%	23,5%	24,1%	24,1%	24,6%	23,3%	23,4%	23,5%	22,9%	21,8%	21,8%	-1,1 ppt
Alleenwonend	19,8%	20,3%	20,8%	20,7%	20,8%	20,4%	20,3%	20,1%	20,0%	19,4%	19,0%	-0,9 ppt
Samenwonend	57,2%	56,1%	55,2%	55,1%	54,5%	56,3%	56,4%	56,4%	57,1%	58,8%	59,2%	+2,0 ppt

Het opvallendste verschil tussen die subgroep van de werklozen en de tijdelijk werklozen is het veel grotere aandeel gezinshoofden en alleenwonenden. Doordat het aandeel samenwonenden bij de UVW-WZ met een werkloosheidsduur van minder dan 1 jaar is beginnen te stijgen vanaf 2009, terwijl het aandeel gezinshoofden en alleenwonenden is beginnen dalen, is dat verschil minder groot geworden. Toch is het aandeel gezinshoofden en alleenwonenden ook in 2014 nog aanzienlijk groter bij de UVW-WZ met een werkloosheidsduur van minder dan 1 jaar dan bij de tijdelijk werklozen (zie tabel 4).

Tabel 4 Evolutie van de procentuele aandelen van de verschillende gezinscategorieën bij de UVW-WZ en de tijdelijk werklozen

Populatie	2004			2014		
	Gezinshoofd	Alleenwonend	Samenwonend	Gezinshoofd	Alleenwonend	Samenwonend
UVW-WZ (duur <1 jaar)	22,9%	19,8%	57,2%	21,8%	19,0%	59,2%
Tijdelijk werklozen	16,4%	10,6%	73,0%	14,2%	12,2%	73,6%
Verskil	+6,5 ppt	+9,2 ppt	-15,7 ppt	+7,7 ppt	+6,7 ppt	-14,4 ppt

2.2.2

Gezinscategorie bij invaliditeit

Tabel 5 Verdeling volgens gezinscategorie van de personen in invaliditeit⁸

Gezinscategorie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2004-2014
Met gezinslast	29,6%	29,3%	28,2%	27,5%	26,5%	25,6%	25,2%	24,8%	24,6%	24,5%	24,8%	-4,9 ppt
Alleenstaand	25,1%	26,1%	26,4%	26,7%	27,4%	28,0%	28,4%	28,4%	28,3%	28,3%	28,0%	+2,9 ppt
Samenwonend	45,2%	44,7%	45,4%	45,9%	46,1%	46,3%	46,4%	46,8%	47,0%	47,3%	47,2%	+2,0 ppt

Van de personen in invaliditeit (= langer dan 1 jaar arbeidsongeschikt) is meer dan een kwart alleenstaand. In vergelijking met de andere gezinscategorieën is hun aandeel ook het sterkst gestegen sinds 2004 (+2,9 procentpunten). Ook het aandeel samenwonenden is toegenomen, maar in mindere mate (+2,0 procentpunten). Het aandeel van de gezinshoofden (= personen met gezinslast) is, net zoals in de tijdelijke werkloosheid, afgenomen (-4,9 procentpunten).

Het lijkt er dus op dat de trend die zich aftekent in de totale bevolking, namelijk de geleidelijke toename van het aandeel éénpersoonshuishoudens ten nadele van het aandeel van de gezinnen bestaande uit meerdere personen, ook weerspiegeld wordt in de gezinscategorie van personen in invaliditeit. Vanaf 2010 stellen we echter dezelfde stabilisatie vast van het aandeel alleenwonenden als in de totale bevolking.

Vervolgens vergelijken we de gezinscategorie van invaliden met die van volledig werklozen. Aangezien invaliden sinds meer dan 1 jaar ziekte-uitkeringen ontvangen, vergelijken we best met de UVW-WZ die 1 jaar of langer werkloos zijn. Er dient evenwel verduidelijkt te worden dat de toekenningvoorwaarden van de gezinscategorieën niet dezelfde zijn in de werkloosheidsreglementering als in de reglementering met betrekking tot invaliditeit.

⁸ Bron: RIZIV (Directie Financiën en Statistiek van de Dienst Uitkeringen).

Tabel 6 Verdeling volgens gezinscategorie van de UVW-WZ met een werkloosheidsduur van 1 jaar of meer (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Gezinscategorie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2004-2014
Gezinshoofd	41,5%	40,9%	40,5%	39,8%	39,2%	38,0%	36,3%	36,2%	35,4%	34,3%	32,8%	-8,1 ppt
Alleenwonend	22,3%	22,8%	23,7%	24,6%	25,2%	25,8%	26,3%	26,7%	26,8%	26,8%	26,7%	+3,9 ppt
Samenwonend	36,1%	36,3%	35,8%	35,5%	35,6%	36,2%	37,4%	37,1%	37,8%	38,9%	40,5%	+4,2 ppt

Bij de langdurig werklozen (≥ 1 jaar werkloos) is het aandeel samenwonenden aanzienlijk kleiner dan bij de invaliden. Het aandeel gezinshoofden is dan weer heel wat groter.

In 2004 waren de gezinshoofden nog de grootste groep bij de UVW-WZ met een werkloosheidsduur van 1 jaar en meer, maar door de constante afname van hun aandeel in de beschouwde periode zijn dat in 2014 de samenwonenden geworden. De laatste jaren is er dus sprake van een zekere toenadering in de verdeling volgens gezinscategorie bij werklozen en bij invaliden. Toch blijft het aandeel gezinshoofden aanzienlijk groter in de werkloosheid dan in de invaliditeit (zie tabel 7).

Tabel 7 Evolutie van de procentuele aandelen van de verschillende gezinscategorieën bij de UVW-WZ en de invaliden

Populatie	2004			2014		
	Gezinshoofd	Alleenwonend	Samenwonend	Gezinshoofd	Alleenwonend	Samenwonend
UVW-WZ (duur ≥ 1 jaar)	41,5%	22,3%	36,1%	32,8%	26,7%	40,5%
Invaliden	29,6%	25,1%	45,2%	24,8%	28,0%	47,2%
Verskil	+11,9 ppt	-2,8 ppt	-9,1 ppt	+8,0 ppt	-1,3 ppt	-6,7 ppt

2.3

Profiel van de werklozen volgens gezinscategorie

Tabel 8 Profiel van de populatie UVW-WZ volgens gezinscategorie in 2014 (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Variabele	Subgroep	Rijpercentages			Kolompercentages		
		Gezinshoofd	Alleenwonend	Samenwonend	Gezinshoofd	Alleenwonend	Samenwonend
Toelaatbaarheids-basis	Basis arbeid	28,6%	25,0%	46,4%	81,1%	84,1%	76,7%
	Basis studies	26,2%	18,5%	55,3%	18,9%	15,9%	23,3%
Geslacht	Man	28,2%	28,4%	43,4%	53,9%	64,6%	48,4%
	Vrouw	28,0%	18,2%	53,8%	46,1%	35,4%	51,6%
Leeftijd	<30 jaar	16,6%	19,3%	64,1%	16,3%	22,5%	36,7%
	30-49 jaar	34,2%	23,0%	42,8%	55,7%	44,3%	40,5%
	50 jaar en ouder	29,4%	29,5%	41,1%	28,0%	33,2%	22,8%
Werkloosheids-duur	<1 jaar werkloos	20,2%	18,6%	61,2%	26,7%	29,1%	47,2%
	1-<2 jaar werkloos	26,0%	22,6%	51,4%	18,2%	18,7%	21,0%
	2 jaar en meer werkloos	35,9%	28,7%	35,5%	55,1%	52,1%	31,8%
Gewest	Vlaams Gewest	23,3%	20,6%	56,1%	33,1%	34,6%	46,4%
	Waals Gewest	30,3%	23,3%	46,4%	46,8%	42,6%	41,8%
	Brussels H. Gewest	33,8%	32,2%	34,0%	20,2%	22,8%	11,8%
Totaal		28,1%	23,7%	48,2%	100,0%	100,0%	100,0%

De totale populatie werklozen bestaat in 2014 voor ongeveer de helft uit samenwonenden, iets meer dan een kwart gezinshoofden en iets minder dan een kwart alleenwonenden. Die verdeling herbergt echter een aantal opmerkelijke verschillen wanneer een aantal subgroepen afzonderlijk bekeken worden. De grootste verschillen bestaan tussen enerzijds de gezinshoofden en alleenwonenden en anderzijds de samenwonenden.

Gezinshoofden en alleenwonenden zijn over het algemeen vaker langdurig werkloos dan samenwonenden: meer dan 7 op de 10 is meer dan 1 jaar werkloos, tegenover iets meer dan de helft bij de samenwonenden.

Omgekeerd is het aandeel werklozen van korte duur dus aanzienlijk groter bij de samenwonenden dan bij de gezinshoofden en de alleenwonenden.

De regionale spreiding is eveneens heel verschillend: 67,0% van de gezinshoofden en 65,4% van de alleenwonenden woont in het Waals of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, terwijl dit bij de samenwonenden maar 53,6% is. Bijna de helft van de samenwonende werklozen is dus afkomstig uit het Vlaams Gewest.

Ook de leeftijd speelt een rol, want een meerderheid van de jongeren is samenwonend (64,1% van de <30-jarigen), terwijl 50-plussers vaker gezinshoofd of alleenwonend zijn (58,9% van de werklozen van 50 jaar en ouder). Dit weerspiegelt zich ook in de toelaatbaarheidsbasis, want samenwonenden zijn vaker toegelaten op basis van studies (23,3% van de samenwonenden) dan gezinshoofden en alleenwonenden (respectievelijk 18,9% en 15,9% van de samenwonenden).

Het profiel naar geslacht tenslotte vertoont slechts kleine verschillen: mannen zijn iets vaker gezinshoofd of alleenwonend dan vrouwen: 56,6% van de mannen, tegenover 46,2% van de vrouwen.

Door hun oververtegenwoordiging in bepaalde subgroepen (jongeren, Vlaams Gewest) is de gezinscategorie van de samenwonenden dus conjunctuurgevoeliger dan die van de gezinshoofden of alleenwonenden. Normaalgesproken zal het aantal samenwonende werklozen dus sterker toenemen in tijden van economische laagconjunctuur, maar zal de afname ook groter zijn wanneer de economie weer aantrekt.

3

Evolutie van de gezinscategorie bij de werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen

Uit de situatieschets is al gebleken dat de evolutie van de gezinscategorie bij werklozen op het eerste zicht enigszins afwijkt van wat verwacht kan worden op basis van de recente maatschappelijke ontwikkelingen (evolutie van de huishoudtypes) en van de evolutie in andere uitkeringsstelsels die een gelijkaardige indeling naar gezinssituatie kennen als de volledige werkloosheid (met name de tijdelijke werkloosheid en de invaliditeit). Het aandeel samenwonenden is in de afgelopen jaren sterker gestegen in de volledige werkloosheid dan in die andere uitkeringsstelsels, terwijl in de totale bevolking vooral het aandeel éénpersoonshuishoudens toegenomen is. Dit deel gaat dieper in op deze afwijkende evolutie en probeert een aantal mogelijke oorzaken aan te wijzen.

3.1

Algemene evolutie van de gezinscategorie

Alvorens de subgroepen te identificeren die aan de basis liggen van deze opmerkelijke evolutie, is het nuttig om voor de totale populatie te bekijken hoe de drie gezinscategorieën en hun onderlinge verhoudingen geëvolueerd zijn in het recente verleden. Bedoeling is om de kantelpunten te bepalen: wanneer wijzigt de tendens en hoe groot was de kentering?

3.1.1

Evolutie van de totale populatie

Tabel 9 Evolutie van de UVW-WZ volgens gezinscategorie (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Jaar	Gezinshoofd			Alleenwonend			Samenwonend		
2000	150 760	35,0%	100	77 548	18,0%	100	202 396	47,0%	100
2001	148 003	35,4%	98	79 173	18,9%	102	191 361	45,7%	95
2002	156 514	34,5%	104	90 144	19,8%	116	207 632	45,7%	103
2003	169 680	33,8%	113	103 927	20,7%	134	228 703	45,5%	113
2004	180 575	34,2%	120	113 153	21,4%	146	234 952	44,4%	116
2005	186 664	34,3%	124	119 311	21,9%	154	238 784	43,8%	118
2006	183 387	34,3%	122	120 935	22,6%	156	230 782	43,1%	114
2007	171 311	33,9%	114	117 359	23,2%	151	216 430	42,8%	107
2008	159 741	33,4%	106	112 750	23,6%	145	206 073	43,1%	102
2009	161 265	31,7%	107	120 502	23,7%	155	227 454	44,7%	112
2010	160 215	31,0%	106	124 258	24,1%	160	232 120	44,9%	115
2011	154 852	30,9%	103	121 103	24,2%	156	225 069	44,9%	111
2012	149 219	30,2%	99	119 525	24,2%	154	224 931	45,6%	111
2013	148 024	29,0%	98	121 899	23,8%	157	241 189	47,2%	119
2014	144 274	28,1%	96	121 721	23,7%	157	247 555	48,2%	122
2000-2008	+8 981	-1,6 ppt	+6,0%	+35 202	+5,6 ppt	+45,4%	+3 677	-3,9 ppt	+1,8%
2008-2012	-10 522	-3,2 ppt	-6,6%	+6 775	+0,7 ppt	+6,0%	+18 859	+2,5 ppt	+9,2%
2012-2014	-4 945	-2,1 ppt	-3,3%	+2 196	-0,5 ppt	+1,8%	+22 624	+2,6 ppt	+10,1%

In de afgelopen 15 jaar is het belangrijkste kantelpunt in de evolutie van de volledige werkloosheid in het algemeen en de gezinscategorie van werklozen in het bijzonder het begin van de financiële en economische crisis eind 2008.

Tot dan evolueerden de drie gezinscategorieën op min of meer parallelle wijze: tot 2005 ging de werkloosheid in de drie gezinscategorieën in stijgende lijn, daarna nam ze af tot 2008. De relatieve stijging tot 2005 was evenwel groter bij de alleenwonenden dan bij de twee andere gezinscategorieën en de relatieve daling tot 2008 kleiner. Daardoor nam het aandeel van alleenwonenden in de totale populatie toe, van 18,0% in 2000 tot 23,6% in 2008 (+5,6 procentpunten), ten nadele van het aandeel van de

gezinshoofden en de samenwonenden (respectievelijk -1,6 procentpunten en -3,9 procentpunten tussen 2000 en 2008).⁹

Het toegenomen aandeel alleenwonenden is niet echt opmerkelijk te noemen, gelet op de maatschappelijke tendens richting meer en meer éénpersoonshuishoudens en de evolutie die we zagen in de tijdelijke werkloosheid en de invaliditeit.

De financiële en economische crisis zorgde vanaf 2009 voor een toenemend aantal werklozen. Het is niet verwonderlijk dat de toename het grootst was bij de samenwonenden (+9,2% tussen 2008 en 2012) gezien de eerder vermelde conjunctuurgevoeligheid van deze gezinscategorie (zie punt 2.3). Ook het aantal alleenwonenden nam toe, maar in mindere mate (+6,0% tussen 2008 en 2012). Het aantal gezinshoofden daarentegen daalde in dezelfde periode, onder andere onder invloed van de activering van het zoekgedrag naar werk naar werk (zie ook punt 3.1.2).¹⁰

Het aandeel van de gezinshoofden in de totale populatie neemt daardoor tussen 2008 en 2012 af met 3,2 procentpunten, tot 30,2% in 2012. Dat van de samenwonenden daarentegen stijgt in dezelfde tijdspanne aanzienlijk, tot 45,6% in 2012 (+2,5 procentpunten). Het aandeel van de alleenwonenden stijgt licht in dezelfde periode, tot 24,2% in 2012 (+0,7 procentpunten).

Tussen 2012 en 2014 neemt de werkloosheid verder toe. Deze stijging doet zich ditmaal vrijwel enkel voor bij de samenwonenden. Zij zagen hun aantal tussen 2012 en 2014 toenemen met gemiddeld 22 624 personen per trimester (tegenover +2 196 bij de alleenwonenden en -4 945 bij de gezinshoofden).

Als gevolg daarvan daalt het aandeel van de alleenwonenden voor het eerst (van 24,2% in 2012 tot 23,7% in 2014). Het aandeel van de samenwonenden neemt sterk toe (van 45,6% in 2012 tot 48,2% in 2014). In de beschouwde periode is het nergens zo hoog als in 2014. Het aandeel van de gezinshoofden blijft verder dalen, tot 28,1% in 2014.

3.1.2

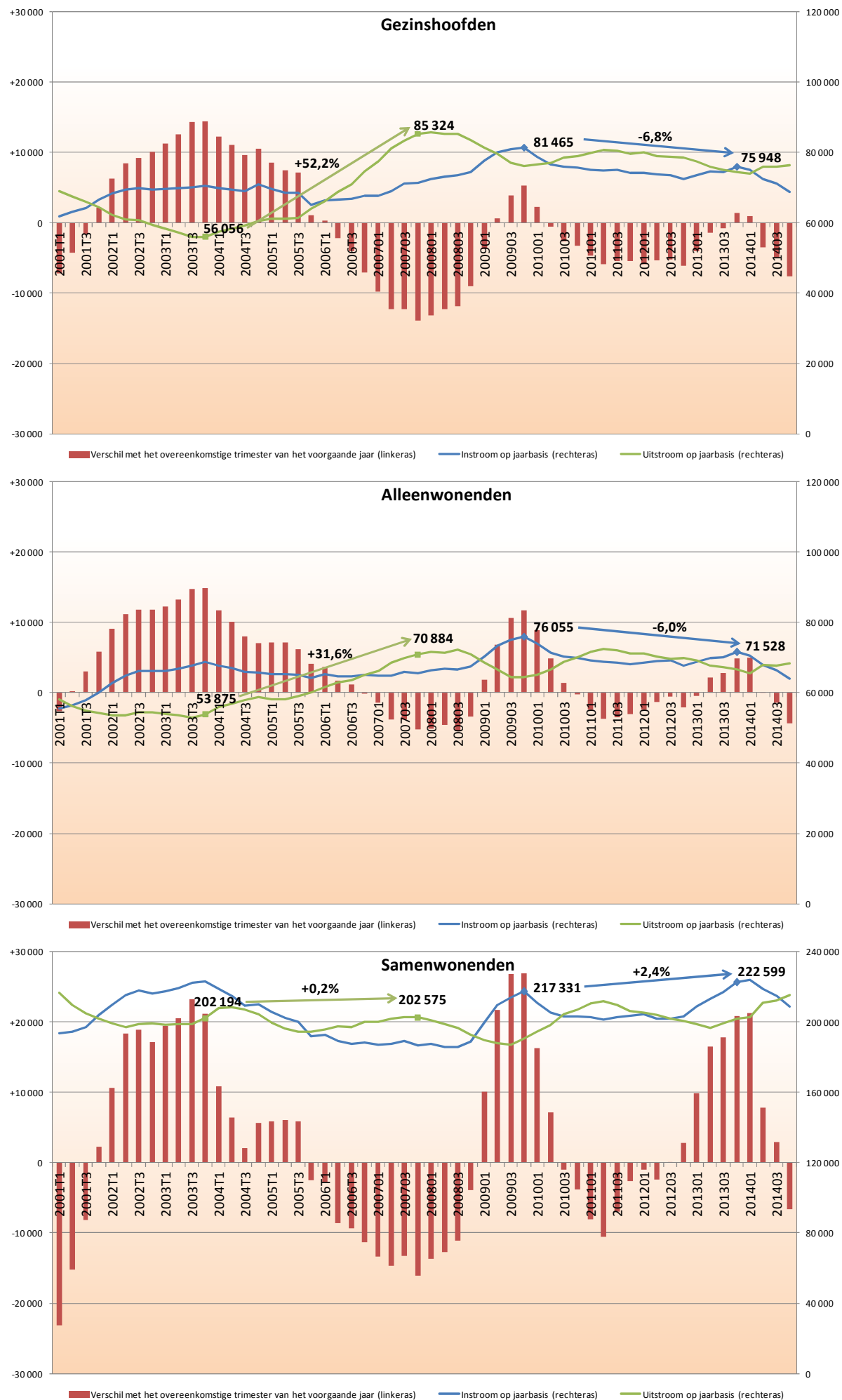
Evolutie van de instroom en de uitstroom

Om een beter zicht te krijgen op de onderliggende oorzaken van de hiervoor geschetste evoluties is het nuttig om ze in dynamisch perspectief te bekijken. Volgende grafieken geven de evolutie op trimesterbasis weer van de UVW-WZ per gezinscategorie, verklaard aan de hand van de in- en uitstroom op jaarbasis.

⁹ Het aandeel samenwonenden ging overigens ook vóór 2000 al geruime tijd in dalende lijn. In 1982 bedroeg het nog 77,8%. De toename vanaf 2008 maakte dus een eind aan meer dan 25 jaar van gestage afname.

¹⁰ De invoering van de activering van het zoekgedrag naar werk naar werk vanaf juli 2004 (op kruissnelheid vanaf 2007) heeft geleid tot een algemene opvolging van de actieve beschikbaarheid van werklozen. De procedure verving de schorsingsprocedure omwille van langdurige werkloosheid ("artikel 80"), die enkel van toepassing was op samenwonende werklozen.

Grafiek 2 Dynamische evolutie van de UVW-WZ op trimesterbasis per gezinscategorie

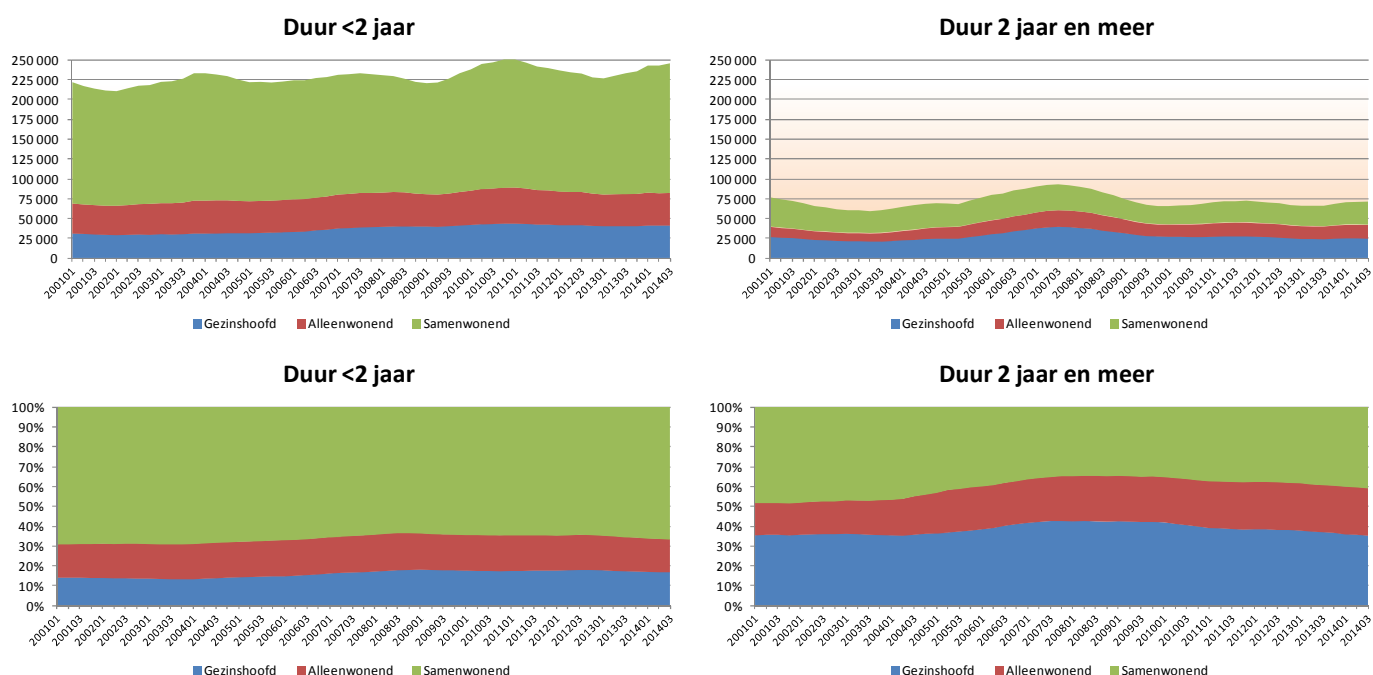

De periode 2005-2008

In de periode tussen 2005 en 2008 is vooral de uitstroom een bepalende factor geweest voor de evolutie van de verdeling volgens gezinscategorie van de werklozen. Die is zeer sterk gestegen bij de gezinshoofden (+52,2%) en in iets mindere mate ook bij de alleenwonenden (+31,6%), terwijl hij stabiel gebleven is bij de samenwonenden (+0,2%).

Grafiek 3 toont aan dat de afschaffing van de uitsluiting op basis van langdurige werkloosheid (enkel van toepassing op samenwonenden) en de aansluitende invoering van de activering van het zoekgedrag naar werk naar werk (van toepassing op alle gezinscategorieën) vanaf 2004 deze verschillen meer dan waarschijnlijk in de hand hebben gewerkt. De uitstroom is in de periode tussen 2005 en 2008 immers vooral toegenomen bij de langdurig werklozen jonger dan 50 jaar¹¹ en tegelijkertijd is ook het aandeel gezinshoofden en alleenwonenden in die uitstroom toegenomen van 50% in de periode voor 2005 tot 60-65% erna. Bij de werklozen jonger dan 50 jaar met een werkloosheidsduur van minder dan 2 jaar, een groep bij wie het zoekgedrag naar werk nog niet geëvalueerd werd in het kader van de opvolgingsprocedure, ligt het aandeel gezinshoofden en alleenwonenden veel lager en is het ook nauwelijks toegenomen vanaf 2005.

Grafiek 3 Evolutie van de uitstroom op jaarbasis bij werklozen jonger dan 50 jaar volgens werkloosheidsduur en gezinscategorie

De sterke toename van de uitstroom bij de gezinshoofden zorgde ervoor dat hun aantal sterk daalde tussen 2005 en 2008. Bij de alleenwonenden was de toename van de uitstroom iets minder groot, en de instroom bleef er ook meer op peil (vermoedelijk onder invloed van de maatschappelijke tendens naar meer éénpersoonshuishoudens), waardoor de afname tussen 2005 en 2008 eerder klein was. Bij de samenwonenden bleef de uitstroom stabiel, maar had de aantrekkende economie een positief effect op de instroom, waardoor er tussen 2005 en 2008 toch nog een aanzienlijke afname van het aantal samenwonenden te noteren viel. Het gevolg van dit alles: een toename van het aandeel alleenwonenden, ten nadele van het aandeel van de twee andere gezinscategorieën.

De periode 2008-2014

In de periode na 2008 heeft vooral de instroom de evolutie van de verdeling volgens gezinscategorie van de werklozen beïnvloed. Die periode werd gekenmerkt door een stijgende werkloosheid, veroorzaakt door twee pieken in de instroom van werklozen, de grootste in 2009 en een kleinere in 2013.

Zoals al enkele keren aangehaald is de gezinscategorie van de samenwonenden conjunctuurgevoeliger dan de andere gezinscategorieën, omdat bepaalde subgroepen er oververtegenwoordigd zijn, zoals inwoners van het Vlaams Gewest en jongeren. Dit blijkt ook uit de periode 2008-2014: bij de

¹¹ Het zoekgedrag naar werk van werklozen ouder dan 50 jaar werd oorspronkelijk niet opgevolgd in het kader van de activering van het zoekgedrag naar werk naar werk.

samenwonenden is de toename van de instroom zowel in 2009 als in 2013 het scherpst. Bij de alleenwonenden en de gezinshoofden is de instroom - vooral in 2013 - heel wat minder groot.

Opmerkelijk voor wat betreft de instroom bij de samenwonenden is het feit dat hij op jaarbasis in 2013 (T1 t.e.m. T4) uitkwam boven het niveau van het crisisjaar 2009 (2,4% hoger), terwijl diezelfde instroom bij de gezinshoofden en de alleenwonenden merkkelijk lager lag (respectievelijk 6,8% en 6,0% lager dan in 2009).

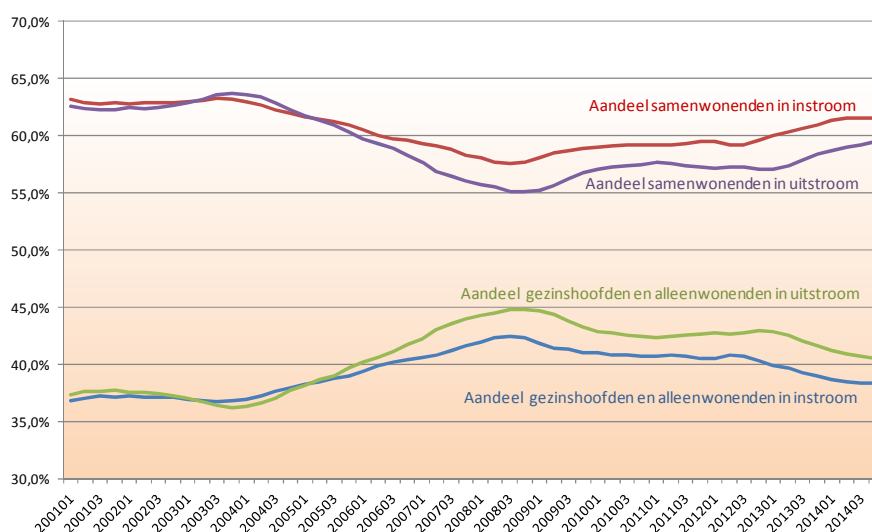
Dit kan niet enkel verklaard worden door conjuncturele factoren. Hoewel er wel degelijk sprake was van een groeivertraging in 2012 en 2013, was deze in geen geval belangrijker dan in 2009. Er spelen dus hoogstwaarschijnlijk nog andere factoren mee, die maken dat de instroom van samenwonenden in 2013 hoger is kunnen klimmen dan in 2009.

In de volgende subhoofdstukken zullen we bekijken of deze recente stroomversnelling in de evolutie naar een groter aandeel samenwonenden zich enkel voordoet in een aantal subgroepen (namelijk die met een groot aandeel samenwonenden) of dat ze daarentegen eerder een algemeen gegeven is (in dat geval zal ook in de subgroepen met traditioneel weinig samenwonenden, zoals de langdurig werklozen en de 50-plussers, de stijging in 2013 groter zijn dan in 2009).

Naast de instroom speelt tenslotte ook de uitstroom een zekere rol. Vooral bij de gezinshoofden, maar in zekere mate ook bij de alleenwonenden, is er immers een constanter uitstroom (= minder beïnvloed door de conjunctuur) dan bij samenwonenden. Zelfs in de laagconjunctuur die we gekend hebben sinds 2008 zijn daardoor nog steeds vrij veel gezinshoofden en alleenwonenden uitgestroomd. Samen met de instroom, die er in dezelfde periode minder sterk is gestegen dan bij de samenwonenden, draagt dit bij tot de verschillende evolutie die zich sinds 2008 aftekent in de totale populatie. Het aantal gezinshoofden is tussen 2008 en 2014 immers gedaald, terwijl de stijging bij de alleenwonenden in dezelfde periode (maar vooral vanaf 2012) minder groot was dan die bij de samenwonenden. Vanaf 2008 neemt het belang van de samenwonenden in de totale populatie dan ook toe, in zoverre zelfs dat vanaf 2013 een eind komt aan de constante stijging van het aandeel van de alleenwonenden.

Dat de uitstroom bij de gezinshoofden en alleenwonenden sinds 2008 meer op peil is gebleven dan die bij de samenwonenden is waarschijnlijk een gevolg van de invoering van de activering van het zoekgedrag naar werk naar werk (zie de periode 2005-2008). Sindsdien is de structuur van de uitstroom immers gewijzigd: het aandeel samenwonenden in de uitstroom is gedaald door de toename van het aandeel gezinshoofden en alleenwonenden in de uitstroom van langdurig werklozen jonger dan 50 jaar. Zelfs wanneer men de populatie in zijn geheel bekijkt is het aandeel samenwonenden in de uitstroom als gevolg daarvan lager komen te liggen dan het aandeel samenwonenden in de instroom (zie grafiek 4). Zeker in periodes van stijgende werkloosheid (wanneer de instroom dus groter is dan de uitstroom) brengt dit onvermijdelijk een toename van het aandeel samenwonende werklozen met zich mee.

Grafiek 4 Evolutie van het aandeel samenwonende werklozen in de instroom en uitstroom op jaarbasis

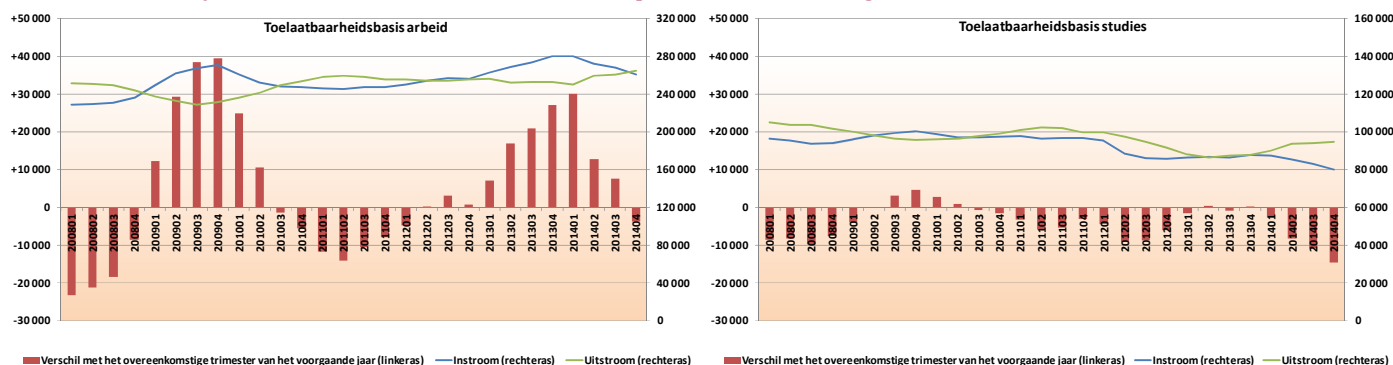
3.2

Evolutie van de gezinscategorie binnen een aantal subgroepen

3.2.1

Focus op de toelaatbaarheidsbasis

Grafiek 5 Dynamische evolutie van de UVW-WZ op trimesterbasis volgens toelaatbaarheidsbasis

De recente evolutie van de werkloosheid is totaal verschillend naargelang de toelaatbaarheidsbasis. Bij de werklozen die toegelaten zijn op basis van arbeid¹² steeg de werkloosheid sterk tijdens de crisis van 2009, als gevolg van een stijgende instroom en een afkalvende uitstroom. Na een periode van dalende werkloosheid volgde vanaf 2013 een nieuwe stijging, die weliswaar minder groot was dan in 2009.

De werklozen toegelaten op basis van studies met een inschakelingsuitkering laten een totaal ander beeld zien. Daar zien we over de gehele periode een licht dalende trend, de crisisperiode van 2009 niet te na gesproken. Hoewel in die periode het aantal werklozen toegelaten op basis van studies weliswaar licht steeg, bleef zowel de stijging van de instroom als de daling van de uitstroom als gevolg van de crisis beperkt. Dat een aantal crisismaatregelen, zoals het win-winaanwervingsplan, zich in de eerste plaats richtten op jongeren (ruimschoots in de meerderheid in deze deelpopulatie) geldt als een verklarende factor voor deze evolutie. Vanaf 2012 zorgt een dalende instroom (als gevolg van het verlengen van de inschakelingstijd en de striktere opvolging van het zoekgedrag naar werk van jongeren in hun inschakelingstijd) en een stijgende uitstroom (ondersteund door een aantal nieuwe maatregelen zoals het versterkte Activaplan voor laaggeschoolde jongeren en in mindere mate instapstages) voor een verdere afname van het aantal werklozen met een inschakelingsuitkering.

In welke mate hebben deze tegengestelde evoluties nu bijgedragen tot de aangroei van het aandeel samenwonende werklozen?

Tabel 10 Evolutie van de UVW-WZ volgens gezinscategorie en toelaatbaarheidsbasis (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Jaar	Gezinshoofd				Alleenwonend				Samenwonend			
	Arbeid		Studies		Arbeid		Studies		Arbeid		Studies	
2008	118 922	100	40 819	100	87 160	100	25 590	100	148 060	100	58 012	100
2009	122 053	103	39 212	96	94 977	109	25 525	100	166 911	113	60 543	104
2010	122 556	103	37 659	92	98 750	113	25 508	100	169 716	115	62 404	108
2011	119 107	100	35 745	88	96 805	111	24 298	95	163 986	111	61 083	105
2012	115 734	97	33 485	82	96 949	111	22 576	88	166 978	113	57 953	100
2013	116 617	98	31 407	77	100 129	115	21 770	85	180 834	122	60 355	104
2014	116 979	98	27 295	67	102 368	117	19 353	76	189 870	128	57 685	99
2012-2014	+1 245	101	-6 190	82	+5 419	106	-3 223	86	+22 892	114	- 269	100

Tabel 10 geeft aan dat bij de werklozen toegelaten op basis van arbeid de stijging tijdens de eerste crisisperiode ongeveer even groot was bij de alleenwonenden als bij de samenwonenden (respectievelijk +13% en +15% tussen 2008 en 2010). Het is pas bij de nieuwe stijging in 2013 dat de groei bij de samenwonenden zich veel duidelijker aftekent (+14% tussen 2012 en 2014, tegenover +6% bij de alleenwonenden).

¹² Voltijds of vrijwillig deeltijds

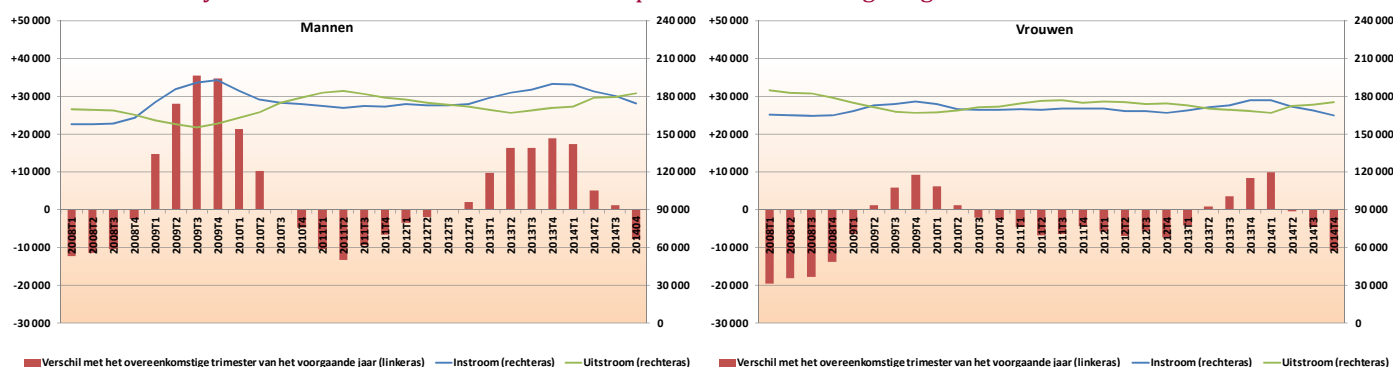
In dezelfde tabel zien we dat de dalende trend bij de inschakelingsuitkeringen gedurende vrijwel de gehele periode 2008-2014 zich enkel voordoet bij de gezinshoofden en de alleenwonenden. Tussen 2008 en 2014 daalde hun aantal met respectievelijk 33% en 24%. Het aantal samenwonenden bleef gedurende vrijwel de hele periode boven het pre-crisisniveau van 2008.

De stijging van het aandeel samenwonenden in de totale populatie werklozen wordt dus zowel beïnvloed door het wijzigende profiel bij de werklozen toegelaten op basis van arbeid (vooral vanaf 2012) als bij de werklozen toegelaten op basis van studies (gedurende de gehele periode).

3.2.2

Focus op het geslacht

Grafiek 6 Dynamische evolutie van de UVW-WZ op trimesterbasis volgens geslacht

De evolutie van de werkloosheid bij de mannen is duidelijk meer onderhevig aan conjuncturele schommelingen dan die bij de vrouwen. Zowel in 2009 als in 2013 was de toename van de werkloosheid op jaarbasis bij de mannen veel groter dan bij de vrouwen en ze hield ook langer aan, een gevolg van zowel de instroom als de uitstroom die er sterker fluctueert.

Tabel 11 Evolutie van de UVW-WZ volgens gezinscategorie en geslacht (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Jaar	Gezinshoofd				Alleenwonend				Samenwonend			
	Man		Vrouw		Man		Vrouw		Man		Vrouw	
2008	80 220	100	79 521	100	69 997	100	42 753	100	82 853	100	123 220	100
2009	83 316	104	77 949	98	76 224	109	44 278	104	101 713	123	125 741	102
2010	83 691	104	76 524	96	78 944	113	45 315	106	105 313	127	126 807	103
2011	80 579	100	74 273	93	76 685	110	44 417	104	100 693	122	124 376	101
2012	77 999	97	71 221	90	75 992	109	43 534	102	103 022	124	121 910	99
2013	78 290	98	69 734	88	78 586	112	43 314	101	115 447	139	125 742	102
2014	77 813	97	66 462	84	78 588	112	43 134	101	119 861	145	127 694	104
2012-2014	-186	100	-4 759	93	+2 596	103	-400	99	+16 839	116	+5 785	105

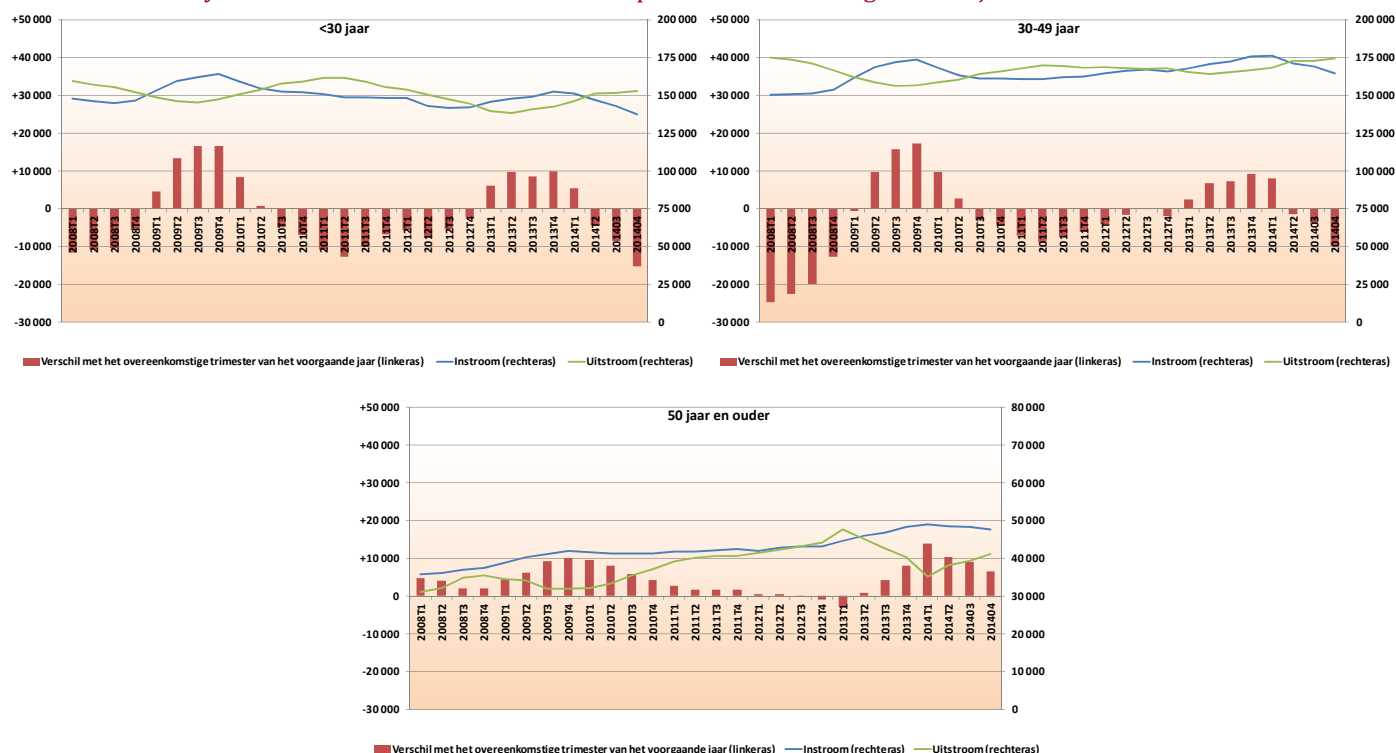
Tabel 11 toont aan dat het vooral de samenwonenden zijn die verantwoordelijk zijn voor beide stijgingen bij de mannen. Hun aantal nam toe met 27% tussen 2008 en 2010 en nog eens met 16% tussen 2012 en 2014. Op 6 jaar tijd steeg het aantal mannelijke samenwonenden met bijna de helft, van gemiddeld 82 853 per trimester in 2008 tot 119 861 per trimester in 2014. Bij de vrouwelijke samenwonenden was de toename veel bescheidener, en ze deed zich bovendien vooral voor tussen 2012 en 2014.

Zowel bij de mannen als bij de vrouwen overtreft de recente (2012-2014) stijging van het aantal samenwonenden de stijging die zich in dezelfde periode bij de alleenwonenden voordeed (mannen: +16% tegenover +3% bij de alleenwonenden; vrouwen: +5% tegenover -1% bij de alleenwonenden).

De stijging van het aandeel samenwonende werklozen sinds de start van de economische crisis doet zich vooral voor bij de mannen. De recente versnelling van deze evolutie is echter zowel een mannelijke als een vrouwelijke aangelegenheid. Tussen 2012 en 2014 was de relatieve toename van het aantal samenwonenden immers bij beide geslachten aanzienlijk groter dan die bij de alleenwonenden.

3.2.3 Focus op de leeftijd

Grafiek 7 Dynamische evolutie van de UVW-WZ op trimesterbasis volgens leeftijdsklasse

De recente evolutie van de werkloosheid is ook verschillend naargelang de leeftijdsklasse. In beide klassen jonger dan 50 jaar wordt de sterke toename van de werkloosheid in 2009 en begin 2010 gevolgd door een periode van afnemende werkloosheid, waarna een tweede – kleinere – piek volgt in 2013.

Bij de 50-plussers gaat de werkloosheid gedurende quasi de gehele periode in stijgende lijn, doordat de instroom steeds groter wordt. Vanaf 2013 wordt de werkloosheid bij de 50-plussers beïnvloed door het optrekken van de leeftijd vanaf wanneer men een vrijstelling kan aanvragen van 58 naar 60 jaar. Daardoor blijven meer 58- en 59-jarigen werkzoekend, wat zich op de grafiek manifesteert in de vorm van een dalende uitstroom (oudere werklozen die een vrijstelling krijgen worden immers ook beschouwd als uitstromer uit het statuut van werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werkloze). De stijging bij de 50-plussers op het einde van de beschouwde periode wordt dus grotendeels veroorzaakt door deze verschuiving van niet-werkzoekende naar werkzoekende werkloosheid.

Tabel 12 Evolutie van de UVW-WZ volgens gezinscategorie en leeftijdscategorie (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Jaar	Gezinshoofd						Alleenwonend						Samenwonend					
	<30 jaar		30-49 jaar		50 jaar en ouder		<30 jaar		30-49 jaar		50 jaar en ouder		<30 jaar		30-49 jaar		50 jaar en ouder	
2008	30 411	100	96 574	100	32 756	100	32 314	100	50 903	100	29 533	100	79 603	100	80 221	100	46 248	100
2009	30 537	100	95 710	99	35 018	107	34 305	106	53 953	106	32 244	109	90 244	113	88 512	110	48 699	105
2010	29 503	97	93 526	97	37 187	114	34 189	106	55 211	108	34 858	118	90 642	114	90 637	113	50 841	110
2011	27 523	91	89 427	93	37 902	116	31 329	97	53 825	106	35 949	122	85 376	107	88 700	111	50 993	110
2012	25 688	84	85 529	89	38 002	116	29 432	91	53 548	105	36 546	124	83 778	105	90 871	113	50 283	109
2013	25 476	84	84 019	87	38 529	118	29 608	92	54 851	108	37 441	127	92 346	116	97 461	121	51 383	111
2014	23 570	78	80 289	83	40 416	123	27 335	85	53 932	106	40 455	137	90 795	114	100 345	125	56 415	122
2012-2014	-2 118	92	-5 240	94	+2 414	106	-2 097	93	+384	101	+3 909	111	+7 017	108	+9 475	110	+6 132	112

Tabel 12 geeft de evolutie weer volgens de gezinscategorie. Bij de <30-jarigen is het aantal samenwonenden aanzienlijk gestegen tussen 2008 en 2014 (+14%). Het aantal <30-jarige gezinshoofden en alleenwonenden daarentegen is over dezelfde periode gedaald (respectievelijk -22% en -15%). Bij de 30 tot 49-jarigen is er tussen 2008 en 2014 een daling van het aantal gezinshoofden (-17%), een lichte

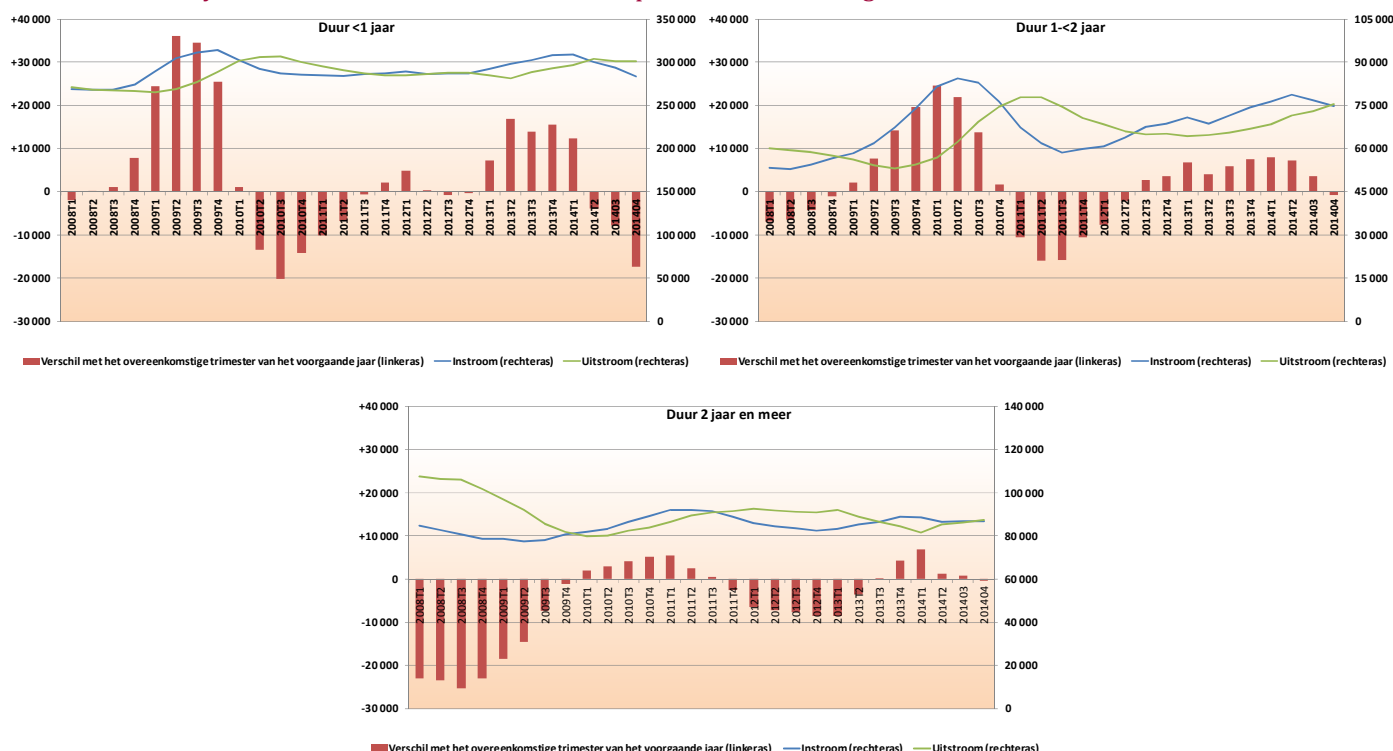
stijging van het aantal alleenwonenden (+6%) en een sterke stijging van het aantal samenwonenden (+25%). Bij de 50-plussers is de tendens anders. Hoewel het aantal samenwonenden er tussen 2008 en 2014 net als in de andere leeftijdscategorieën sterk gestegen is (+22%), is de toename van het aantal gezinshoofden (+23%) en alleenwonenden (+37%) er groter. Over de gehele geobserveerde periode bekeken doet de evolutie naar meer samenwonende werklozen zich dus enkel voor bij de werklozen jonger dan 50 jaar.

Wanneer enkel de periode 2012-2014 in beschouwing genomen wordt (de periode waarin de evolutie naar meer samenwonende werklozen zich het sterkst manifesteert), dan stijgt het aantal samenwonenden in elke leeftijdscategorie ongeveer even sterk. Die stijging overtreft bovendien in elke leeftijdsklasse de evolutie van het aantal gezinshoofden en alleenwonenden. De versnelling van de toename van het aandeel samenwonenden in 2013 en 2014 doet zich dus voor in iedere leeftijdsklasse.

3.2.4

Focus op de werkloosheidsduur

Grafiek 8 Dynamische evolutie van de UVW-WZ op trimesterbasis volgens werkloosheidsduur

De evolutie van de werkloosheid van korte duur (<1 jaar) kent een piek in 2009, gevolgd door een periode van afnemende werkloosheid en opnieuw een – weliswaar kleinere – toename in 2013. Het aantal werklozen met een duur tussen 1 en 2 jaar volgt ongeveer dezelfde evolutie met een jaar vertraging. Bij de langdurig werklozen (2 jaar en meer werkloos) reageert de instroom en de uitstroom minder sterk op de conjunctuur. In tegenstelling tot de werklozen van kortere duur laat deze laatste groep over de gehele beschouwde periode (2008-2014) zelfs een licht dalende trend noteren. Dit laatste werd hoogstwaarschijnlijk in de hand gewerkt door een aantal maatregelen die zich specifiek focussen op de herintegratie van langdurig werklozen op de arbeidsmarkt, zoals bijvoorbeeld het Activaplan en de opvolgingsprocedure van het zoekgedrag naar werk.

Tabel 13 Evolutie van de UVW-WZ volgens gezinscategorie en werkloosheidsduur (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Jaar	Gezinshoofd						Alleenwonend						Samenwonend					
	<1 jaar		1-<2 jaar		2 jaar en meer		<1 jaar		1-<2 jaar		2 jaar en meer		<1 jaar		1-<2 jaar		2 jaar en meer	
2008	37 247	100	24 040	100	98 455	100	34 119	100	18 593	100	60 038	100	94 831	100	35 722	100	75 520	100
2009	42 378	114	26 810	112	92 078	94	39 854	117	21 272	114	59 376	99	114 047	120	41 204	115	72 204	96
2010	39 576	106	30 094	125	90 545	92	36 962	108	25 186	135	62 110	103	108 045	114	49 480	139	74 594	99
2011	39 052	105	26 526	110	89 273	91	35 587	104	21 687	117	63 829	106	106 075	112	43 319	121	75 675	100
2012	38 915	104	25 707	107	84 597	86	35 880	105	20 945	113	62 701	104	106 934	113	43 993	123	74 005	98
2013	39 709	107	26 472	110	81 843	83	37 166	109	22 227	120	62 507	104	118 207	125	47 955	134	75 028	99
2014	38 548	103	26 301	109	79 426	81	35 439	104	22 809	123	63 474	106	116 939	123	52 015	146	78 601	104
2012-2014	- 367	99	+ 594	102	-5 172	94	- 441	99	+1 864	109	+ 773	101	+10 006	109	+8 022	118	+4 596	106

De evolutie volgens gezinscategorie (tabel 13) geeft aan dat zich in het begin van de beschouwde periode reeds een kleine verschuiving heeft voorgedaan in de richting van meer samenwonende werklozen. Deze verschuiving gaat hand in hand met de toename van de werkloosheid in het algemeen als gevolg van de economische crisis. Bij de werklozen die in het begin van de crisis werkloos werden (duur <1 of 1-<2 jaar in 2010) is de toename bij de samenwonenden immers groter (<1 jaar: +14%; 1-<2 jaar: +39%) dan bij de alleenwonenden (respectievelijk +8% en +35%) en de gezinshoofden (+6% en +25%).

Bij de langdurig werklozen (2 jaar en meer) is vooral het aantal gezinshoofden afgenomen (-14% tussen 2008 en 2012, tegenover +4% bij de alleenwonenden en -2% bij de samenwonenden). In die groep was dus in eerste instantie geen sprake van een verschuiving in de richting van de samenwonende gezinscategorie.

Tussen 2012 en 2014 is het beeld anders. In die periode stijgt het aantal samenwonenden sterker dan het aantal alleenwonenden en gezinshoofden, ongeacht de werkloosheidsduur, dus ook bij de langdurig werklozen. Waar de verschuiving naar een groter aandeel samenwonende werklozen in eerste instantie te wijten leek aan profielverschillen (meer samenwonenden bij werklozen van korte duur dan bij langdurig werklozen), lijkt de versnelling van deze evolutie vanaf 2012 een algemeen gegeven te zijn dat losstaat van het profiel.

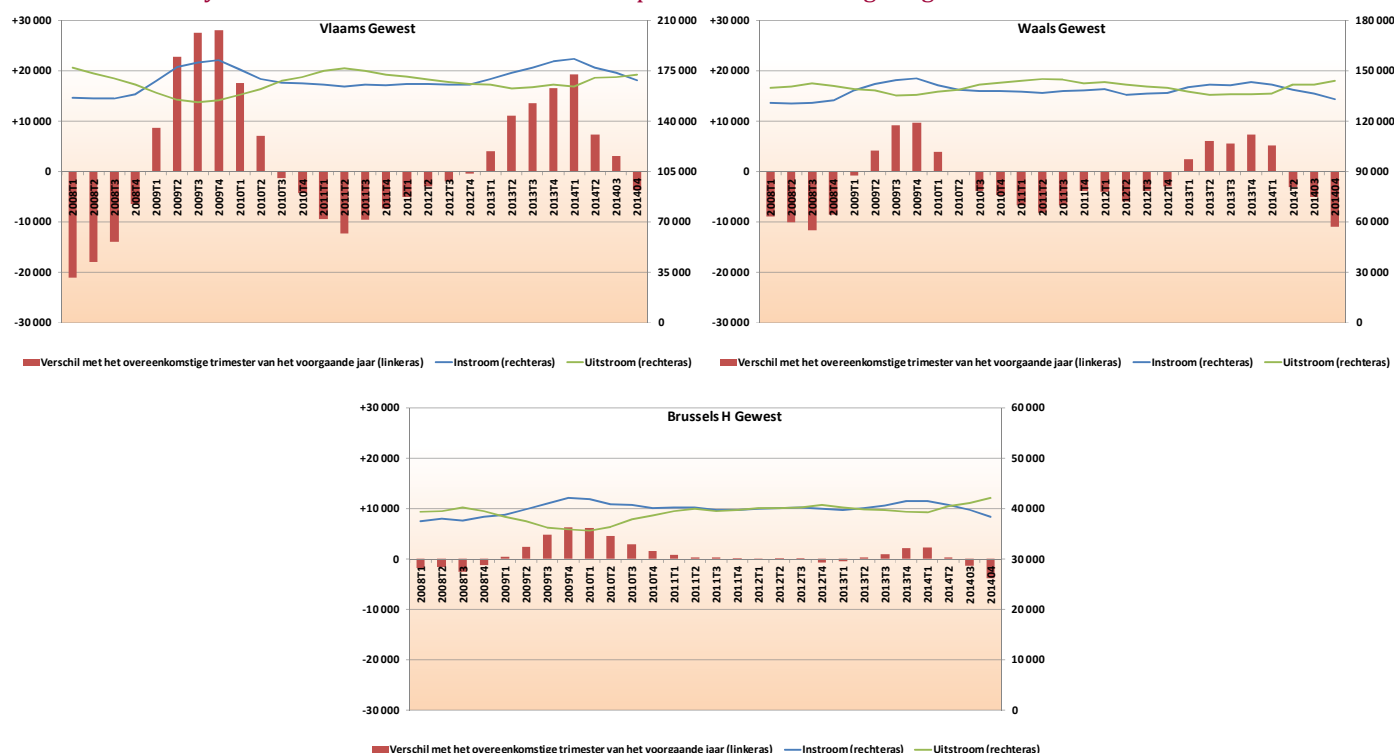
3.2.5

Focus op de woonplaats

3.2.5.1

Volgens gewest

Grafiek 9 Dynamische evolutie van de UVW-WZ op trimesterbasis volgens gewest

In het Vlaams Gewest reageert de werkloosheid sterker op conjuncturele schommelingen dan in de andere gewesten. Zowel in 2009 als in 2013 nemen we er een forse toename van de instroom in de werkloosheid waar, die in combinatie met de afnemende uitstroom gezorgd heeft voor een piekende werkloosheid (de toename in 2009-2010 als rechtstreeks gevolg van de economische crisis is daarbij veruit het grootst). In Wallonië en Brussel is de evolutie van de in- en uitstroom en dus ook van de totale werkloosheid veel vlakker. De pieken die de werkloosheid in Vlaanderen tijdens de beschouwde periode kenmerkten, zijn in Wallonië en Brussel dan ook veel kleiner.

Tabel 14 Evolutie van de UVW-WZ volgens gezinscategorie en gewest (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Jaar	Gezinshoofd						Alleenwonend						Samenwonend					
	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels H Gewest		Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels H Gewest		Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels H Gewest	
2008	46 601	100	83 233	100	29 907	100	35 659	100	51 703	100	25 388	100	90 568	100	92 151	100	23 353	100
2009	49 357	106	81 444	98	30 465	102	39 943	112	53 903	104	26 656	105	105 243	116	97 216	105	24 996	107
2010	49 769	107	79 238	95	31 208	104	41 564	117	54 675	106	28 020	110	107 939	119	97 507	106	26 674	114
2011	47 688	102	75 970	91	31 194	104	39 732	111	53 232	103	28 139	111	102 210	113	95 903	104	26 956	115
2012	46 232	99	72 370	87	30 617	102	39 218	110	52 226	101	28 081	111	101 445	112	96 168	104	27 318	117
2013	47 257	101	70 807	85	29 960	100	40 900	115	52 743	102	28 257	111	110 090	122	102 579	111	28 521	122
2014	47 695	102	67 450	81	29 130	97	42 139	118	51 877	100	27 706	109	114 909	127	103 367	112	29 280	125
2012-2014	+1 463	103	-4 920	93	-1 487	95	+2 920	107	-349	99	-375	99	+13 463	113	+7 199	107	+1 962	107

Wanneer deze pieken in het licht van de gezinscategorie bekeken worden (tabel 14), stellen we vast dat de piek van 2009-2010 zich zowel bij de alleenwonenden als bij de samenwonenden voordoet, en dit in ongeveer gelijke mate (respectievelijk +17% en +19% in het Vlaams Gewest, tweemaal +6% in het Waals Gewest en +10% en +14% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

De tweede piek daarentegen doet zich in het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uitsluitend voor bij de samenwonenden (+7% samenwonenden tussen 2012 en 2014 in beide gewesten, tegenover een lichte daling bij de alleenwonenden en een matige daling bij de gezinshoofden). In het Vlaams Gewest noteren alle gezinscategorieën een stijging in dezelfde periode, maar deze is veruit het grootst bij de samenwonenden (+13%, tegenover +7% bij de alleenwonenden en +3% bij de gezinshoofden).

Bekeken vanuit het standpunt van het gewest is er dus enkel op het einde van de beschouwde periode (2012-2014) een reële toename van het aandeel samenwonende werklozen merkbaar. Ze manifesteert zich in elk gewest in ongeveer dezelfde mate en kan dus ook vanuit een regionaal standpunt als een algemeen gegeven beschouwd worden.

3.2.5.2

Volgens provincie

Tabel 15 Evolutie van het aandeel samenwonenden per provincie (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Provincie	2008			2012			2014			2008-2014	2012-2014
	Samen-wonend	Totaal	Aandeel	Samen-wonend	Totaal	Aandeel	Samen-wonend	Totaal	Aandeel		
Antwerpen	25 157	54 759	45,9%	30 749	62 965	48,8%	34 423	68 390	50,3%	+4,4 ppt	+1,5 ppt
Brussel	23 353	78 649	29,7%	27 318	86 016	31,8%	29 280	86 116	34,0%	+4,3 ppt	+2,2 ppt
Henegouwen	39 314	100 709	39,0%	40 362	94 087	42,9%	45 952	99 677	46,1%	+7,1 ppt	+3,2 ppt
Limburg	16 585	26 210	63,3%	18 424	28 586	64,5%	20 601	31 580	65,2%	+2,0 ppt	+0,8 ppt
Luik	26 663	71 571	37,3%	28 310	71 520	39,6%	30 538	72 430	42,2%	+4,9 ppt	+2,6 ppt
Luxemburg	5 474	10 934	50,1%	5 839	11 649	50,1%	6 458	12 099	53,4%	+3,3 ppt	+3,2 ppt
Namen	12 077	28 045	43,1%	12 437	27 086	45,9%	10 293	21 091	48,8%	+5,7 ppt	+2,9 ppt
Oost-Vlaanderen	20 686	40 927	50,5%	21 611	41 365	52,2%	24 949	45 121	55,3%	+4,7 ppt	+3,0 ppt
Vlaams-Brabant	12 782	22 017	58,1%	14 636	24 437	59,9%	16 429	26 503	62,0%	+3,9 ppt	+2,1 ppt
Waals-Brabant	8 623	15 829	54,5%	9 221	16 423	56,1%	10 127	17 395	58,2%	+3,7 ppt	+2,1 ppt
West-Vlaanderen	15 358	28 915	53,1%	16 026	29 544	54,2%	18 507	33 147	55,8%	+2,7 ppt	+1,6 ppt

Ook op provincieniveau blijkt de toename van het aandeel samenwonende werklozen een algemeen gegeven. In elke provincie is het aandeel samenwonende werklozen toegenomen, en dit zowel sinds 2008 als in de afgelopen twee jaar.

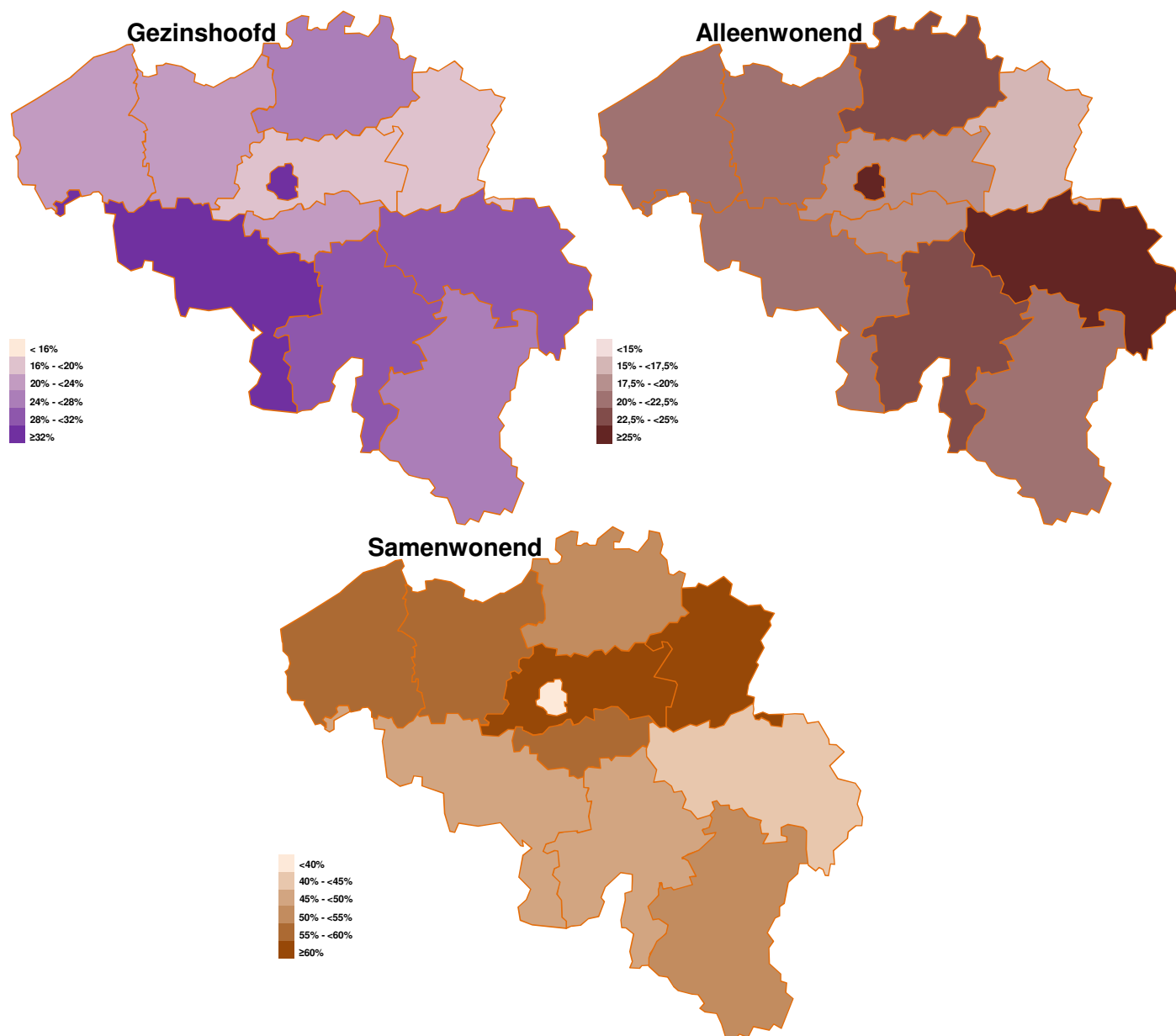
Sinds 2008 is de stijging het grootst geweest in Henegouwen, waar het aandeel samenwonenden is toegenomen van 39,0% in 2008 tot 46,1% in 2014 (+7,1 procentpunten). In de provincie Namen bedroeg de stijging 5,7 procentpunten (van 43,1% in 2008 tot 48,8% in 2014). De provincie met de kleinste toename is Limburg (+2,0 procentpunt), maar daar was het aandeel samenwonenden al veruit het grootst.

De stroomversnelling die zich sinds 2012 heeft voorgedaan manifesteert zich eveneens in elke provincie. Enkel in de provincies Antwerpen, Limburg en West-Vlaanderen blijft de groei van het aandeel samenwonenden tussen 2012 en 2014 onder de 2 procentpunten. Het aandeel samenwonenden is in dezelfde periode het sterkst toegenomen in de provincies Luxemburg en Henegouwen (beide +3,2 procentpunten).

Aan de onderlinge verhoudingen tussen de verschillende provincies verandert dat overigens niets. Brussel blijft in 2014 net als in 2008 de regio met het kleinste aandeel samenwonenden (34,0%), op ruime afstand gevolgd door de provincie Luik (42,2%). Aan de andere kant van het spectrum is Vlaams-Brabant na Limburg de tweede provincie waar meer dan 6 op de 10 werklozen samenwonend zijn (62,0%).

Onderstaande kaarten illustreren deze aandelen nogmaals en zetten ze in perspectief ten opzichte van de andere gezinscategorieën.

Grafiek 10 Aandeel van iedere gezinscategorie in de totale populatie werklozen per provincie in 2014
(op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

3.2.5.3

Volgens werkloosheidsbureau

Tabel 16 Evolutie van het aandeel samenwonende werklozen per werkloosheidsbureau (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Werkloosheids-bureau	2008			2012			2014			2008-2014	2012-2014
	Samen-wonend	Totaal	Aandeel	Samen-wonend	Totaal	Aandeel	Samen-wonend	Totaal	Aandeel		
Aalst	4 402	7 704	57,1%	4 267	7 320	58,3%	4 787	8 025	59,6%	+2,5 ppt	+1,4 ppt
Aarlen	5 474	10 934	50,1%	5 839	11 649	50,1%	6 458	12 099	53,4%	+3,3 ppt	+3,2 ppt
Antwerpen	11 653	33 727	34,6%	15 237	38 897	39,2%	17 507	42 360	41,3%	+6,8 ppt	+2,2 ppt
Bergen	7 531	21 596	34,9%	7 880	20 147	39,1%	8 254	19 720	41,9%	+7,0 ppt	+2,7 ppt
Boom	978	1 593	61,4%	1 240	2 051	60,5%	1 383	2 258	61,2%	-0,2 ppt	+0,8 ppt
Brugge	3 451	8 197	42,1%	3 642	8 152	44,7%	4 310	9 150	47,1%	+5,0 ppt	+2,4 ppt
Brussel	23 353	78 649	29,7%	27 318	86 016	31,8%	29 280	86 116	34,0%	+4,3 ppt	+2,2 ppt
Charleroi	14 637	43 354	33,8%	14 860	38 450	38,6%	15 823	37 431	42,3%	+8,5 ppt	+3,6 ppt
Dendermonde	2 851	4 638	61,5%	2 888	4 707	61,4%	3 287	5 250	62,6%	+1,1 ppt	+1,3 ppt
Doornik	6 711	14 291	47,0%	6 586	13 335	49,4%	7 044	13 516	52,1%	+5,2 ppt	+2,7 ppt
Gent	8 105	18 182	44,6%	8 590	18 415	46,6%	10 299	19 980	51,5%	+7,0 ppt	+4,9 ppt
Hasselt	12 852	20 138	63,8%	14 291	22 047	64,8%	15 957	24 329	65,6%	+1,8 ppt	+0,8 ppt
Hoei	4 184	8 897	47,0%	4 436	8 952	49,6%	4 946	9 516	52,0%	+5,0 ppt	+2,4 ppt
Ieper	1 641	2 599	63,1%	1 608	2 544	63,2%	1 740	2 755	63,2%	+0,0 ppt	-0,0 ppt
Kortrijk	3 808	6 412	59,4%	4 030	6 749	59,7%	4 547	7 367	61,7%	+2,4 ppt	+2,0 ppt
La Louvière	9 935	21 654	45,9%	10 615	21 963	48,3%	11 158	22 190	50,3%	+4,4 ppt	+2,0 ppt
Leuven	5 639	9 632	58,5%	6 376	10 440	61,1%	7 254	11 457	63,3%	+4,8 ppt	+2,2 ppt
Luik	16 457	48 178	34,2%	17 559	47 566	36,9%	18 745	47 515	39,5%	+5,3 ppt	+2,5 ppt
Mechelen	4 665	8 166	57,1%	5 585	9 339	59,8%	5 967	9 843	60,6%	+3,5 ppt	+0,8 ppt
Moeskroen	2 427	4 382	55,4%	2 315	4 404	52,6%	2 382	4 410	54,0%	-1,4 ppt	+1,4 ppt
Namen	10 150	23 476	43,2%	10 544	22 874	46,1%	11 585	23 502	49,3%	+6,1 ppt	+3,2 ppt
Nijvel	8 623	15 829	54,5%	9 221	16 423	56,1%	10 127	17 395	58,2%	+3,7 ppt	+2,1 ppt
Oostende	3 645	7 367	49,5%	3 738	7 535	49,6%	4 488	8 581	52,3%	+2,8 ppt	+2,7 ppt
Oudenaarde	1 874	3 112	60,2%	1 923	3 109	61,8%	2 072	3 344	61,9%	+1,7 ppt	+0,1 ppt
Roeselare	2 814	4 362	64,5%	3 008	4 586	65,6%	3 422	5 317	64,4%	-0,1 ppt	-1,2 ppt
Sint-Niklaas	3 455	6 148	56,2%	3 943	6 852	57,5%	4 506	7 605	59,2%	+3,0 ppt	+1,7 ppt
Tongeren	3 733	6 069	61,5%	4 133	6 533	63,3%	4 644	7 244	64,1%	+2,6 ppt	+0,8 ppt
Turnhout	7 862	12 421	63,3%	8 687	13 640	63,7%	9 566	14 849	64,4%	+1,1 ppt	+0,7 ppt
Verviers	6 023	14 496	41,5%	6 314	15 003	42,1%	6 847	15 400	44,5%	+2,9 ppt	+2,4 ppt
Vilvoorde	7 143	12 363	57,8%	8 260	13 979	59,1%	9 176	15 030	61,0%	+3,3 ppt	+2,0 ppt

Tabel 17 Evolutie van het aandeel samenwonende werklozen in een aantal grote steden (op basis van het gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)

Stad	2008			2012			2014			2008-2014	2012-2014
	Samen-wonend	Totaal	Aandeel	Samen-wonend	Totaal	Aandeel	Samen-wonend	Totaal	Aandeel		
Antwerpen	6 940	22 530	30,8%	9 432	26 661	35,4%	10 761	28 790	37,4%	+6,6 ppt	+2,0 ppt
Brussel-Stad	3 387	13 077	25,9%	4 006	14 272	28,1%	4 351	14 347	30,3%	+4,4 ppt	+2,3 ppt
Gent	3 764	10 843	34,7%	4 186	10 954	38,2%	5 201	11 711	44,4%	+9,7 ppt	+6,2 ppt
Charleroi	5 665	21 433	26,4%	5 673	18 191	31,2%	6 119	17 386	35,2%	+8,8 ppt	+4,0 ppt
Bergen	2 139	7 853	27,2%	2 364	7 355	32,1%	2 538	7 241	35,1%	+7,8 ppt	+2,9 ppt
Luik	4 390	19 078	23,0%	4 655	18 412	25,3%	4 909	18 103	27,1%	+4,1 ppt	+1,8 ppt
Namen	2 434	7 042	34,6%	2 527	6 691	37,8%	2 806	6 849	41,0%	+6,4 ppt	+3,2 ppt

Het beeld volgens werkloosheidsbureau is iets genuanceerder. Daaruit blijkt dat het aandeel samenwonende werklozen zowel sinds 2008 als tijdens de laatste twee jaar het meest gestegen is in de werkloosheidsbureau's die een grote stad onder hun ambtsgebied mogen rekenen.

Sinds 2008 is de toename immers het grootst in de werkloosheidsbureau's van Charleroi (+8,5 procentpunten), Bergen (+7,0 procentpunten), Gent (+7,0 procentpunten), Antwerpen (+6,8 procentpunten), Namen (+6,1 procentpunten) en Luik (+5,3 procentpunten). Enkel in het werkloosheidsbureau van Brussel, met zijn specifieke grootstedelijke context, ligt het stijgingsritme iets lager (+4,3 procentpunten). Tabel 17 geeft aan dat het percentage samenwonenden lager ligt, maar dat de toename tussen 2008 en 2014 in veel gevallen nog groter wordt wanneer men inzoomt tot op stedelijk niveau.

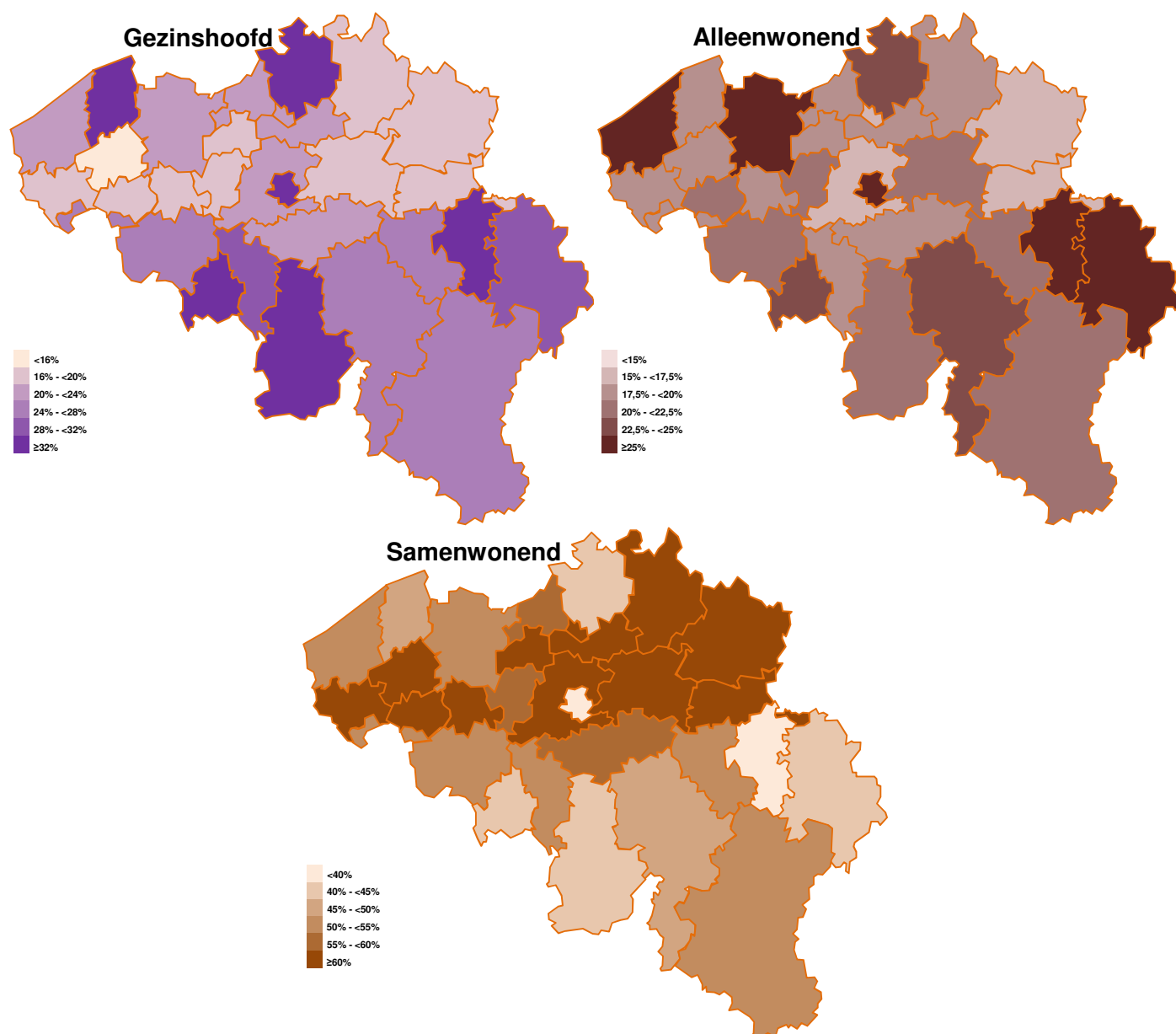
Drie werkloosheidsbureau's laten in dezelfde periode een lichte afname van het aandeel samenwonenden noteren (WB Moeskroen: -1,4 procentpunt; WB Boom: -0,2 procentpunten; WB Roeselare: -0,1 procentpunten). In die werkloosheidsbureau's was het aandeel samenwonenden echter al vrij hoog in 2008.

Sinds 2012 zijn het meestal dezelfde werkloosheidsbureau's die de grootste toename gekend hebben. Het aandeel samenwonenden is de afgelopen twee jaar het sterkst toegenomen in WB Gent (+4,9 procentpunten) en WB Charleroi (+3,6 procentpunten). In WB Ieper bleef het aandeel gelijk en in WB Roeselare daalde het zelfs met 1,2 procentpunt.

Na WB Brussel, dat gedurende de hele beschouwde periode het laagste aandeel samenwonenden kent, blijft in 2014 enkel WB Luik nog onder de 40%. Zowel WB Antwerpen, WB Bergen als WB Charleroi hadden in 2008 nog minder dan 35% samenwonende werklozen, maar in 2014 kwamen ze allen ruimschoots boven de 40% uit. WB Hasselt telt in 2014 het grootste aandeel samenwonenden (65,6%). Het is het enige werkloosheidsbureau dat de kaap van 65% overschrijdt en veruit het grootste dat boven de 60% uitkomt.

Volgende kaarten illustreren deze aandelen nogmaals en zetten ze in perspectief ten opzichte van de andere gezinscategorieën.

Grafiek 11 Aandeel van iedere gezinscategorie in de totale populatie werklozen per werkloosheidsbureau in 2014 (gemiddeld aantal personen per trimester op jaarbasis)¹³

¹³ Het aandeel gezinshoofden in de werkloosheidsbureau's van Antwerpen en Brugge wordt beïnvloed door de sterke concentratie van havenarbeiders en zeevissers in hun ambtsgebied. Wanneer werknemers uit die sectoren werkloos worden, worden ze immers steeds vergoed als gezinshoofd, ongeacht hun werkelijke gezinssituatie (zie voetnoot 3).

3.3

Evolutie van de gezinscategorie bij constant profiel

Uit het voorgaande deel is gebleken dat de toename van het aantal samenwonende werklozen sinds 2008 in twee golven is gebeurd.

Een eerste golf vond plaats in 2009 en 2010. Toen was er een sterke toename van de werkloosheid als gevolg van de toenmalige financiële crisis die uitmondde in een economische crisis. De toename van de werkloosheid deed zich vooral voor in Vlaanderen en ook de toename bij de jongeren was opvallend groot. Door de zeer grote instroom van nieuwe werklozen nam het belang van de kortdurige werkloosheid in de totale populatie toe. Deze profielwijziging heeft er deels toe bijgedragen dat het belang van de samenwonenden in de totale populatie begon toe te nemen, gezien de oververtegenwoordiging van samenwonenden in deze subgroepen.

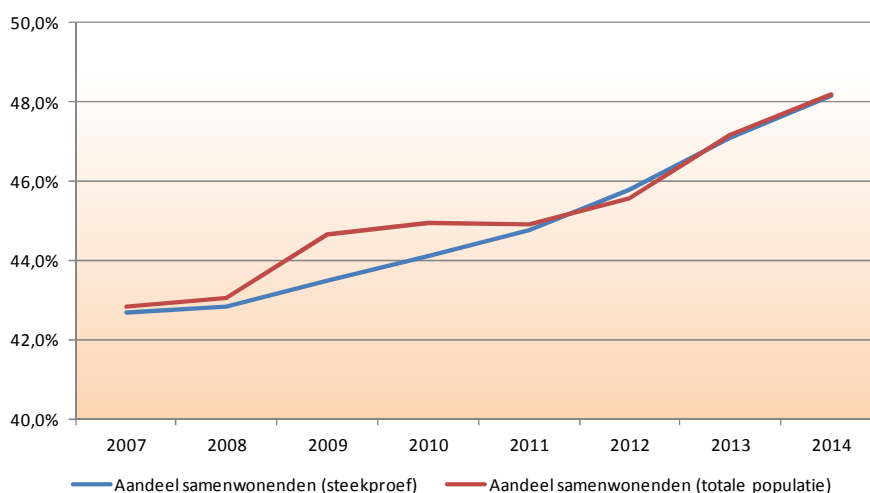
Een tweede golf vond plaats vanaf 2013. Toen was er eveneens een toename van de werkloosheid, maar deze was niet zo groot als op het hoogtepunt van de crisis in 2009. In deze periode stellen we een algemene toename van het aantal samenwonenden vast. Het aantal samenwonenden nam immers ook sterk toe in subgroepen waar samenwonenden traditioneel ondervertegenwoordigd zijn.

In 2009 lijkt dus een profielverschuiving de belangrijkste oorzaak te zijn van het toenemend aandeel samenwonenden: hun aandeel stijgt omdat een aantal subgroepen met veel samenwonenden sterker toenemen dan andere. In 2013 is de toename van het aandeel samenwonenden algemeen: het aantal samenwonenden stijgt overal, ook in subgroepen waar samenwonenden traditioneel ondervertegenwoordigd zijn, zoals bij 50-plussers en bij langdurig werklozen. Dat heeft ervoor gezorgd dat in de periode 2013-2014 de toename van het aandeel samenwonenden heel wat groter was dan in de periode 2008-2012, terwijl de crisis minder diep was en dus de invloed van de conjunctuur op het profiel van de werklozen kleiner.

Om het verschil tussen beide periodes te illustreren is het nuttig om de evolutie van het aandeel samenwonenden te bekijken bij een constant profiel. Om de invloed van het profiel op de evolutie van de verdeling volgens gezinscategorie van de werklozen uit te schakelen hebben we telkens in het 4de trimester van ieder jaar een steekproef getrokken uit de populatie werklozen, op basis van 108 strata (volgens de variabelen geslacht, toelaatbaarheidsbasis, gewest, werkloosheidsduur en leeftijd). De steekproef werd op aselechte wijze samengesteld, waarbij ieder stratum hetzelfde gewicht kreeg als in T4 2007. Hij bestond telkens uit 180 000 personen, wat overeenkomt met iets meer dan 1/3 van de totale populatie.

Op die manier is enkel het kenmerk gezinscategorie variabel, terwijl de overige kenmerken constant blijven. De evolutie van het aandeel samenwonenden in de steekproef weerspiegelt op die manier de basisevolutie, waarbij abstractie gemaakt wordt van de invloeden van de overige kenmerken. Waar die evolutie het sterkst afwijkt van de evolutie in de totale populatie is de invloed van het profiel dus het grootst.

Grafiek 12 Evolutie van het aandeel samenwonende werklozen in de steekproef met constant profiel (op basis van het profiel in T4 2007) en in de totale populatie

Grafiek 12 geeft het verschil tussen beide populaties weer voor wat betreft het aandeel samenwonenden. De grafiek toont aan dat het profiel tijdens de economische crisis in 2009 en 2010 een aanzienlijke invloed heeft uitgeoefend op de gezinscategorie: de stijging van het aandeel samenwonenden in de totale populatie was aanzienlijk groter dan in de steekproef met constant profiel. In de periode daarna convergeren beide curves opnieuw. Ondanks het feit dat het profiel van de totale populatie werklozen er op het einde van de beschouwde periode helemaal anders uit ziet dan die van de steekproef (zie tabel 18), neemt het aandeel samenwonenden dus ongeveer even sterk toe in beide populaties. Dat bevestigt wat de evolutie van de gezinscategorie binnen de onderzochte subgroepen al aangaf, namelijk dat de sterke toename van het aandeel samenwonenden na 2012 een algemeen gegeven is en dat andere oorzaken dan loutere profielverschuivingen er aan de basis van liggen.

Tabel 18 Evolutie van het profiel van de populatie werklozen sinds 2007 volgens de kenmerken op basis waarvan de steekproef werd samengesteld

Variabele	Subgroep	T4 2007 = steekproef- profiel	T4 2008	T4 2009	T4 2010	T4 2011	T4 2012	T4 2013	T4 2014	2007-2014
Toelaatbaarheids-basis	Basis arbeid	73,5%	74,3%	75,6%	75,6%	75,6%	76,6%	77,8%	80,0%	+6,4 ppt
	Basis studies	26,5%	25,7%	24,4%	24,4%	24,4%	23,4%	22,2%	20,0%	-6,4 ppt
Geslacht	Man	48,2%	49,4%	51,9%	51,7%	51,5%	52,5%	53,4%	53,8%	+5,6 ppt
	Vrouw	51,8%	50,6%	48,1%	48,3%	48,5%	47,5%	46,6%	46,2%	-5,6 ppt
Leeftijd	<30 jaar	30,0%	29,8%	30,5%	29,5%	28,8%	28,7%	29,1%	27,1%	-2,9 ppt
	30-49 jaar	48,1%	47,0%	46,4%	46,1%	45,9%	46,0%	45,4%	45,1%	-2,9 ppt
	50 jaar en ouder	22,0%	23,2%	23,2%	24,3%	25,2%	25,3%	25,5%	27,8%	+5,8 ppt
Werkloosheids-duur	<1 jaar werkloos	33,1%	35,9%	37,8%	35,5%	36,8%	37,1%	38,1%	36,1%	+3,0 ppt
	1-<2 jaar werkloos	16,1%	16,4%	18,8%	19,4%	17,7%	18,6%	19,1%	19,7%	+3,6 ppt
	2 jaar en meer werkloos	50,8%	47,7%	43,4%	45,0%	45,5%	44,3%	42,8%	44,3%	-6,5 ppt
Gewest	Vlaams Gewest	36,3%	36,2%	38,5%	38,2%	37,6%	37,9%	39,1%	39,9%	+3,6 ppt
	Waals Gewest	47,4%	47,2%	45,1%	44,8%	45,0%	44,8%	44,0%	43,4%	-4,0 ppt
	Brussels H. Gewest	16,3%	16,6%	16,4%	17,0%	17,4%	17,3%	16,9%	16,8%	+0,5 ppt

Het is moeilijk om de versnelling van de toename van het aandeel samenwonenden tussen 2012 en 2014 te verklaren. Toch kunnen we twee hypothesen aanhalen.

Ten eerste kan de convergentie tussen de vergoedingsregelingen van de verschillende gezinscategorieën een verklarende factor zijn (zie inleiding). Die heeft er immers voor gezorgd dat de incentive om een gezinscategorie aan te geven die niet overeenstemt met de werkelijkheid kleiner is geworden.

Ten tweede kunnen ook de gerichtere controles op de gezinstoestand sinds de uitrol van het project Regis (zie punt 1.3 pagina 6) en het gebruik van datamining en –matchingtechnieken een impact gehad hebben. De kans dat misbruik en fraude op het vlak van aangifte van woonplaats of gezinssamenstelling (vaak zelfs voor de toekenning van de uitkering) opgespoord wordt is groter dan voorheen, wat enerzijds leidt tot een toegenomen aantal vaststellingen en wat anderzijds waarschijnlijk eveneens een ontradend effect heeft.

Het is echter van belang om te onderstrepen dat beide zonder twijfel slechts een deel van de verklaring vormen en dat het moeilijk is om in te schatten hoe groot hun respectievelijk invloed is.

Conclusie

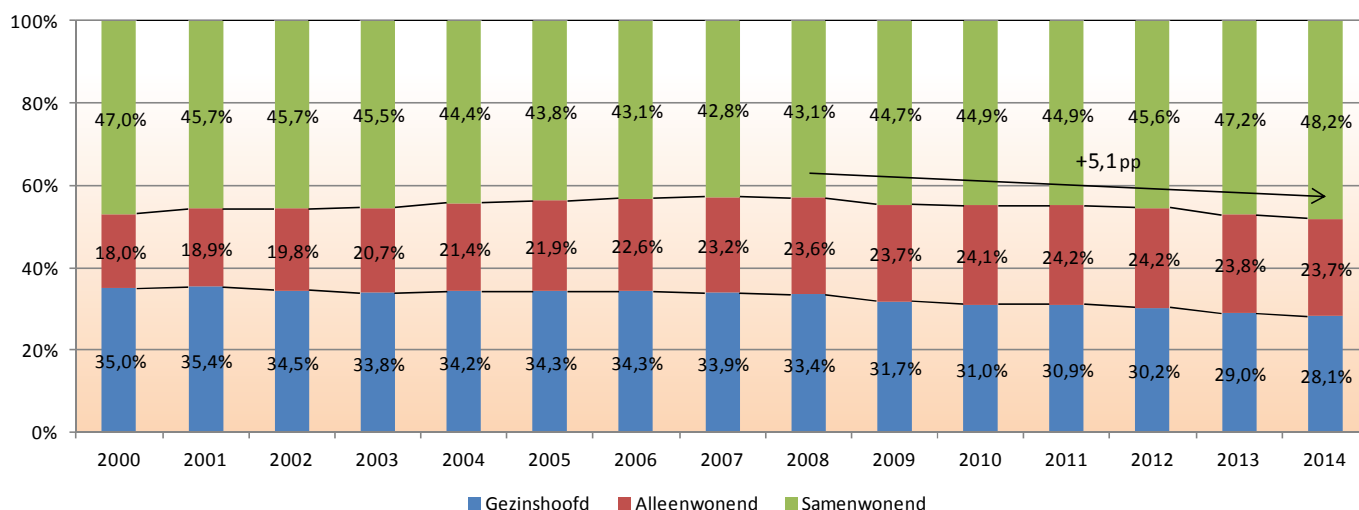
Het doel van deze studie is de recente evolutie in de verdeling van werklozen volgens gezinscategorie in kaart te brengen en de ontwikkelingen die er aan de oorsprong van liggen, beter te begrijpen.

Het kantelpunt van die evolutie is 2008. Tot dan nam het belang van de alleenwonenden vrij sterk toe, ten koste van de twee andere gezinscategorieën. Deze evolutie was ook logisch, onder andere gezien het toenemend aantal éénpersoonshuishoudens in onze samenleving.

In 2008 verandert dat beeld echter. Het aandeel van de samenwonenden maakt vanaf dan opmars. Het aandeel van de alleenwonenden blijft ook toenemen, maar in mindere mate dan voorheen. Het belang van de gezinshoofden in de totale populatie werklozen blijft tanende.

De opmars van de samenwonenden vanaf 2008 verloopt in eerste instantie geleidelijk, maar vanaf 2013 versnelt de evolutie. Het aandeel samenwonenden komt op die manier in 2014 met 48,2% uit op het hoogste niveau in 15 jaar. De stijging ten opzichte van 2008 bedraagt 5,1 procentpunten. De versnelling vanaf 2013 zorgt er bovendien voor dat het aandeel alleenwonenden voor het eerst in de beschouwde periode opnieuw afneemt, van 24,2% in 2012 tot 23,7% in 2014. De gezinshoofden bereiken in 2014 met 28,1% een dieptepunt.

Grafiek 13 Evolutie van de verdeling volgens gezinscategorie van de populatie UVW-WZ tussen 2000 en 2014

Het toenemende belang van de samenwonenden in de totale populatie werklozen sinds 2008 kent een aantal oorzaken. De drie belangrijkste zijn de volgende.

Meer samenwonenden als gevolg van de economische crisis

De economische crisis op het einde van het vorige decennium heeft vooral in het Vlaams Gewest geleid tot een toename van de werkloosheid. Daardoor is het belang van dit gewest in de totale populatie UVW-WZ gestegen, wat onrechtstreeks ook geleid heeft tot een toename van het aandeel samenwonende werklozen. Werknemers afkomstig uit het Vlaams Gewest worden immers, net zoals jongeren, vaker dan andere werknemerscategorieën vergoed als samenwonende wanneer ze werkloos worden (zie grafiek 14), wat de conjunctuurgevoeligheid van deze gezinscategorie verklaart. Ook bij de tweede economische dip in 2013 deed de toename van de werkloosheid zich overigens vooral voor in het Vlaams Gewest, maar ze was kleiner dan in 2009.

Grafiek 14 Verdeling van de instromers in het statuut van UVW-WZ naar gezinscategorie en gewest

Daarnaast heeft de sterke instroom tijdens de crisisjaren ook gezorgd voor een algemene toename van het belang van kortdurige werkloosheid in de totale populatie UVW-WZ. Die toename heeft eveneens onrechtstreeks geleid tot een stijging van het aandeel samenwonenden. Samenwonenden zijn immers oververtegenwoordigd in de kortdurige werkloosheid, omdat ze over het algemeen sneller dan de andere gezinscategorieën uitstromen. Bij de tweede economische dip in 2013 stelden we geen toename vast van het aandeel kortdurige werkloosheid in de totale populatie UVW-WZ.

Zowel de toename van het belang van het Vlaams Gewest als van de kortdurige werkloosheid in de totale populatie geldt dus als een belangrijke oorzaak van de stijging van het aandeel samenwonende werklozen in de periode 2008-2012.

Versnelling vanaf 2013: door convergentie van de vergoedingsregelingen en gerichtere controles?

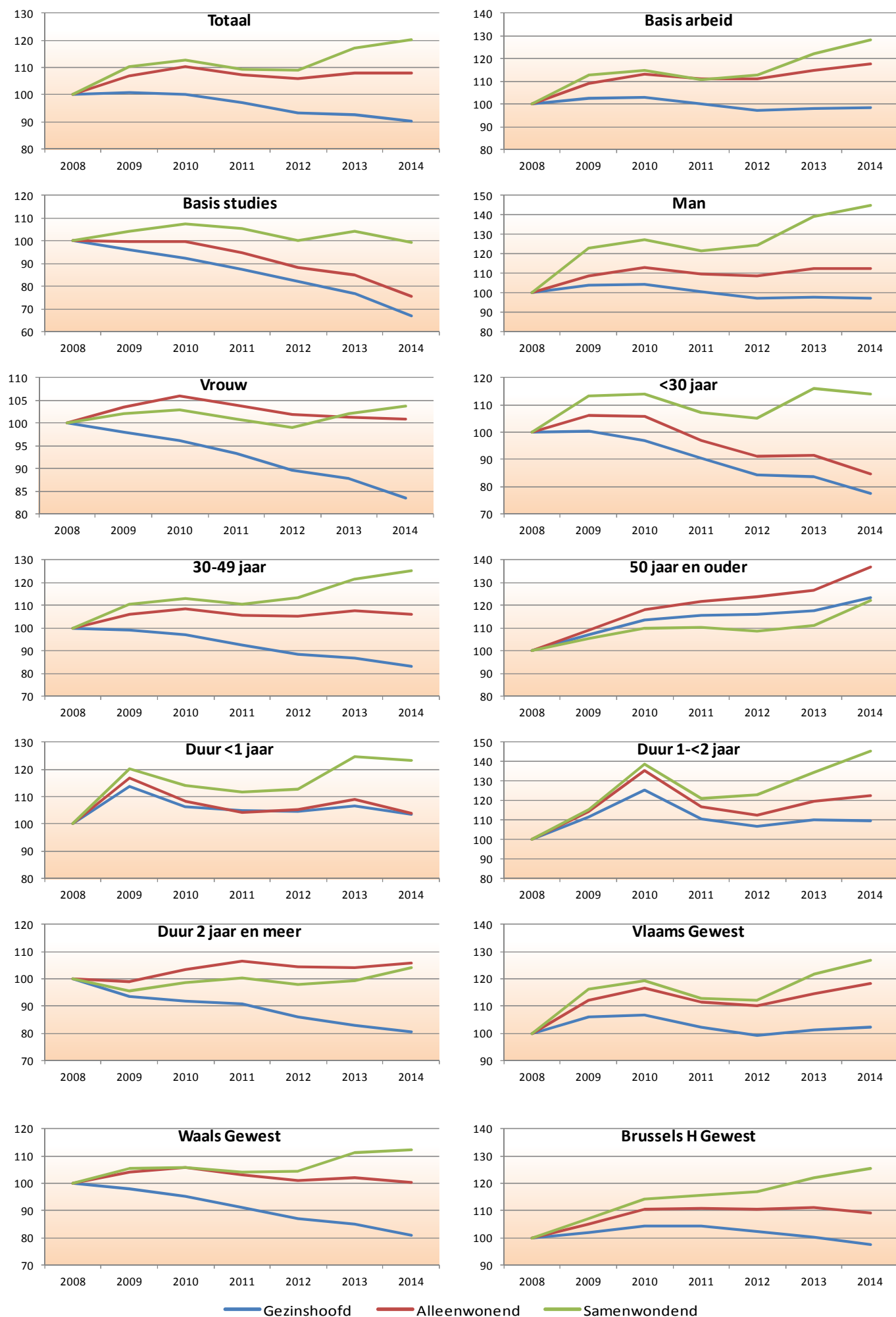
Waar tot 2012 de verschuiving naar een groter aandeel samenwonende werklozen geleidelijk verliep, is ze vanaf 2013 in een stroomversnelling terecht gekomen. Het aandeel samenwonenden in de totale populatie is tussen 2012 en 2014 toegenomen van 45,6% tot 48,2%, wat een grotere stijging in procentpunten oplevert dan tussen 2008 en 2012 (+2,6 procentpunten tegenover +2,5 procentpunten). Tegelijkertijd zagen we dat het belang van de alleenwonenden licht is afgenomen (van 24,2% in 2012 tot 23,7% in 2014). In de invaliditeitsverzekering en de tijdelijke werkloosheid is dat eveneens het geval, maar in mindere mate dan in de werkloosheid. Het aandeel éénpersoonshuishoudens in het totaal aantal private huishoudens blijft sinds 2010 stabiel. Waar voorheen parallellen getrokken konden worden tussen de evolutie van de gezinscategorie in de verschillende uitkeringsstelsels en de verdeling naar huishoudtype in de totale bevolking, lijkt hieraan de laatste twee jaar – en bij uitstek in de werkloosheid – dus een eind gekomen te zijn.

Ook de instroom lijkt te suggereren dat er in de periode na 2012 meer aan de hand is dan in de periode 2008-2012. In 2013 lag de instroom van samenwonende werklozen immers 2,4% hoger dan in 2009, in volle economische crisis. Nochtans was de economische terugval in 2013 in geen geval groter dan in 2009. De instroom van werklozen bij de gezins hoofden en de alleenwonenden lag in 2013 6 à 7% lager dan in 2009.

Twee elementen geven aan dat ook andere oorzaken dan loutere profielverschuivingen een rol spelen in deze stroomversnelling.

1. De evolutie van de gezinscategorie binnen de verschillende subpopulaties toonde aan dat de stijging van het aantal samenwonenden in 2013 en 2014 een algemeen gegeven is. Met andere woorden: ook in de subgroepen met traditioneel weinig samenwonenden (zoals bijvoorbeeld de oudere en langdurig werklozen) is hun aantal vanaf 2012 aanzienlijk sterker toegenomen dan de andere gezinscategorieën. Dit wordt duidelijk weergegeven door de opwaartse knik vanaf 2013 in de curve van de samenwonenden in grafiek 15. Het contrast met de periode voor 2013 is opmerkelijk. Voor 2013 nam het aantal samenwonenden in veel subgroepen weliswaar al het sterkst toe van alle gezinscategorieën, maar de alleenwonenden hielden heel vaak gelijke tred (of kenden in bepaalde subgroepen zelfs een grotere toename dan de samenwonenden).
2. De evolutie binnen een steekproef met constante profielkenmerken toonde aan dat de invloed van het profiel op de evolutie van de gezinscategorie veel groter was in 2009 en 2010 dan in 2013 en 2014.

Grafiek 15 Evolutie van het gemiddeld aantal UVW-WZ per trimester op jaarbasis (2008 = basis 100)

— Gezinshoofd — Alleenwonend — Samenwondend

Mogelijke verklaringen voor de stroomversnelling vanaf 2013 zijn de convergentie van de vergoedingsregelingen in de verschillende gezinscategorieën en de controles op de gezinstoestand van werklozen, die onder invloed van het project Regis en het gebruik van datamining en –matchingtechnieken efficiënter en gericht gebeuren. Die elementen kunnen bijgedragen hebben tot een vermindering van het aantal aangiften die niet overeenstemmen met de werkelijkheid, wat logischerwijs de instroom van samenwonenden versterkt en die van gezinshoofden en alleenwonenden verzwakt.

Hogere uitstroom van gezinshoofden en alleenwonenden door activering van het zoekgedrag naar werk

Naast de toegenomen instroom van samenwonenden speelt ook de gewijzigde uitstroom een zekere rol in de toename van het aandeel samenwonenden in de totale populatie.

Sinds een tiental jaar is het belang van gezinshoofden en alleenwonenden in de uitstroom immers toegenomen. Dat is waarschijnlijk een gevolg van de invoering van de activeringsprocedure van het zoekgedrag naar werk vanaf 2004. Die heeft gezorgd voor een algemene opvolging van de actieve beschikbaarheid van werklozen. De procedure verving de schorsingsprocedure omwille van langdurige werkloosheid (“artikel 80”), die enkel van toepassing was op samenwonende werklozen.

Het belang van gezinshoofden en alleenwonenden in de uitstroom is daardoor aanzienlijk groter geworden dan hun aandeel in de instroom (het verschil tussen de groene en de blauwe curve in grafiek 16). In periodes van dalende werkloosheid (dus wanneer de uitstroom groter is dan de instroom) versterkt dit de afname van het aandeel gezinshoofden en alleenwonenden. In periodes van stijgende werkloosheid (dus wanneer de instroom groter is dan de uitstroom) versterkt dit de toename van het aandeel samenwonenden.

Grafiek 16 Evolutie van het aandeel samenwonende werklozen in de instroom en uitstroom op jaarbasis

